

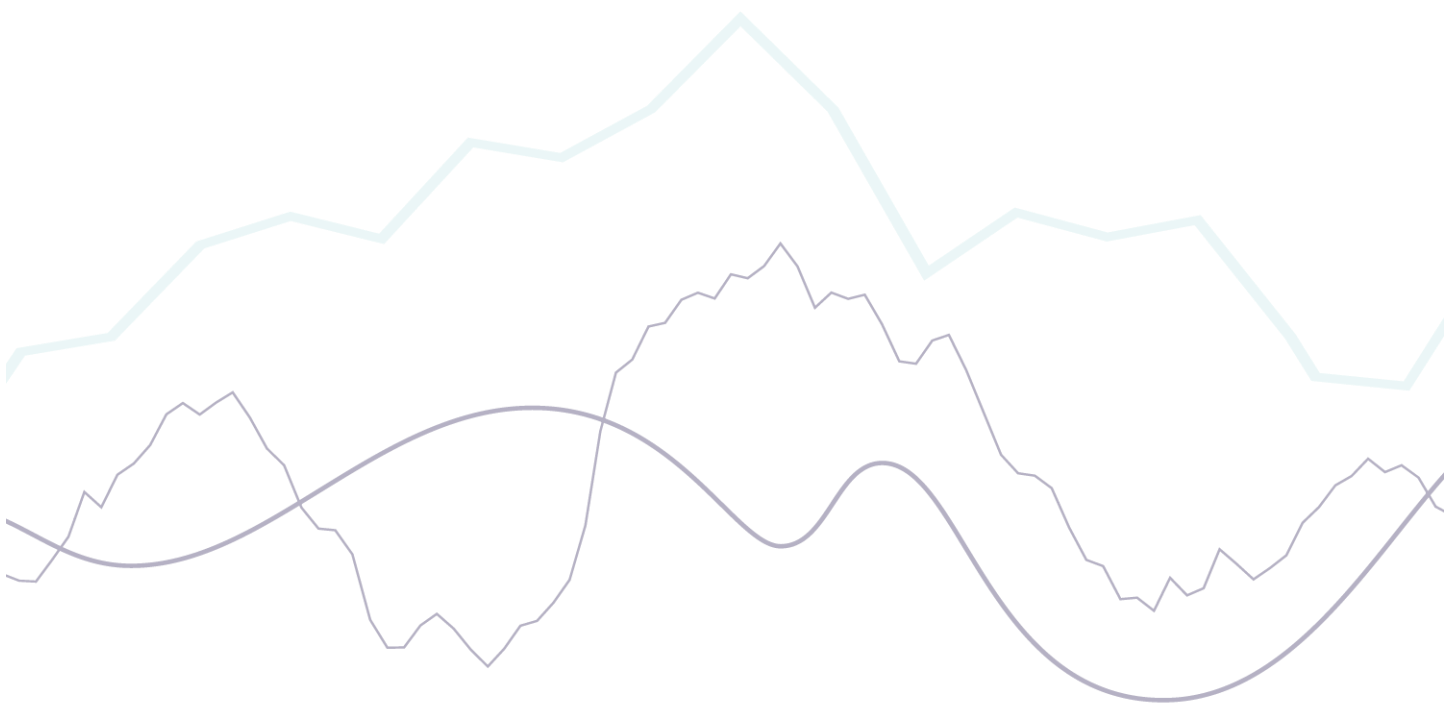

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A digitális eszközök adózásban történő alkalmazása

2021.

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A digitális eszközök adózásban történő alkalmazása

Engedélyező:

Domokos László
elnök

Szerkesztő:

SALAMON ILDIKÓ projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

SALAMON ILDIKÓ felügyeleti vezető

Készítették:

SALAMON ILDIKÓ projektvezető

BEKE ANDREA számvevő

TESKI NORBERT számvevő

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-3008-006/2021.

TARTALOMJEGYZÉK

▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
▶	BEVEZETÉS.....	7
▶	AZ ELEMZÉS TERÜLETE ÉS MÓDSZERE	8
▶	1. AZ ÁFA KÖLTSÉGVETÉSBEN BETÖLTÖTT SZEREPE, AZ ÁFABESZEDÉS ALAKULÁSA	9
	1.1. Az áfa költségvetésben betöltött szerepe	9
	1.2. Az áfabeszedés alakulása	10
	— 1.2.1. Az áfabevétel alakulását befolyásoló tényezők	12
▶	2. AZ ÁFARÉS ALAKULÁSA ÉS A CSÖKKENTÉSÉRE BEVEZETETT INTÉZKEDÉSEK. AZ ÁFARÉS ÉS A GAZDASÁGFEHÉRÍTŐ INTÉZKEDÉSEK ÖSSZEFÜGGÉSEI	15
	2.1 Az áfarés alakulása	16
	2.2 Az áfarés csökkentésére ható kormányzati intézkedések	18
	— 2.2.1 Az online pénztárgépek bevezetése.....	19
	— 2.2.2 Az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer (EKÁÉR) bevezetése.....	22
	— 2.2.3 Az online számla- és számlázási rendszer bevezetése.....	23
	— 2.2.4 Elektronikus fizetést elősegítő intézkedések	24
▶	3. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS	28
	3.1 Az Európai Unió kezdeményezései	28
	3.2 EU tagállamok jó gyakorlatai	28
	— 3.2.1 Az online pénztárgépek bevezetése.....	29
	— 3.2.2 Közútforgalmi ellenőrző rendszerek bevezetésével kapcsolatos tapasztalatok	30
	— 3.2.3 Egyéb digitalizációs tapasztalatok	30
	3.3 Nemzetközi ellenőrzési tapasztalatok	30
▶	MELLÉKLETEK	32
	1. melléklet: Az áfa szabályozása az Európai Unióban	33
	2. melléklet: Az Áfa tv. változásai az egyes termékek, szolgáltatások adómértékének vonatkozásában 2009 és 2020 között	35
	3. melléklet: Digitális eszközök szabályozása	36
▶	IRODALOM	37
▶	JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE	42
▶	RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	44
▶	FOGALOMTÁR	45

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

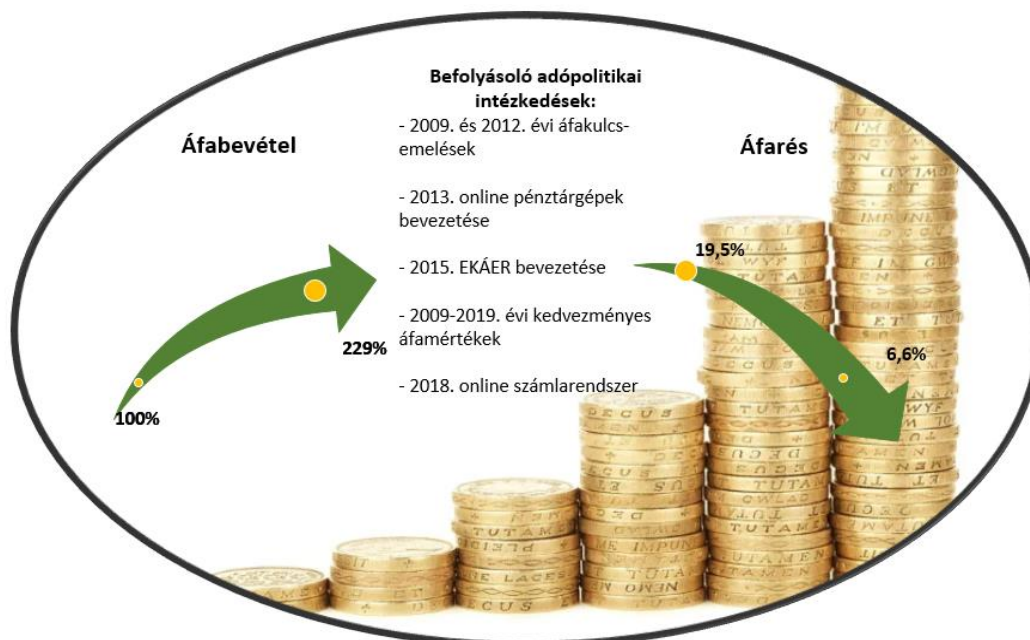
Az adózás területén bevezetett digitalizációs fejlesztések eredményesek voltak az adózók adófizetési hajlandóságának fokozása szempontjából. A kormányzati döntések hatására a 2007-2019. évek időszakában a központi költségvetés adóbevételei csaknem duplájukra nőttek, az áfabevétel megkétszereződött, továbbá – az európai uniós tagállamok átlaga alá – csökkent az áfarés aránya, azaz jelentősen mérséklődött a költségvetési áfabevétel-kiesés. Az áfabevétel növekedésére ható közvetlen tényezőket tekintve sem az adó alapjául szolgáló „fogyasztások”, sem pedig az adó mértéke nem változott olyan ütemben, ami magyarázná a jelentős áfabevételi többletet. Mivel az áfabevétel fogyasztási ütemet meghaladó növekedését a nagyságra közvetlenül ható tényezők nem támasztják alá, ezért az a gazdasági folyamatok egyértelmű fehéredését jelzi.

A költségvetés áfából származó bevétele az időszakban a 2008. évi gazdasági világválságot követő gazdasági fellendülésnek, valamint a 2009-es és 2012-es áfakulcs-emelések következtében emelkedő tendenciát mutatott. Azonban az adókulcs-emeléseket követő időszakokban a növekedés üteme lassult, az adó-emelés által kiváltott adóelkerülési tevékenységek negatívan befolyásolták, lassították az áfabevétel emelkedésének ütemét, amit az áfarés mértékének magas szintje is jelzett.

Olyan adópolitikai lépésekre volt szükség, amelyek ösztönzőleg hatottak az adózók adófizetési hajlandóságára. Ilyen intézkedés volt például, hogy a „feketegazdasággal” terhelt ágazatok termékeinek egyre szélesebb köre került kedvezményes adókulcsú besorolásba, a fordított adózás és annak ágazati kiterjesztése, vagy a digitális eszközök bevezetése az adózás területén.

Az online pénztárgépek, majd az EKÁER és az online számlarendszer bevezetése hozzájárult ahhoz, hogy 2007-ről 2019-re a befolyt áfabevétel több mint duplájára nőtt, s a központi költségvetési bevételeken belüli aránya 2019-re több mint 30%-ra emelkedett, ami meghaladta a 2012-ben, az áfakulcs-emelés évében realizált kiemelkedő szintet. A digitalizációs fejlődés hatására a magyar áfarés a korábbi időszakokra jellemző 20% körüli mértékről 2019-re az előzetes adatok szerint 6,6%-ra mérséklődött, amely mérték alatta maradt mind az európai uniós, mind a V4 országok átlagos adatának. Ez az uniós átlag alatti érték amiatt is jelentős, mivel nagyon rövid idő alatt sikerült ekkora tisztulást elérni a piaci szereplők körében. (1. ábra)

1. ábra

Forrás: ÁSZ szerkesztés

A bevezetett gazdaságfehérítő intézkedések 2014-2018 között 1400 milliárd forint többletbevételt eredményeztek a költségvetés számára, de emellett egyszerűsödött Magyarország adórendszere, csökkent az adóadminisztráció, és javult az adóellenőrzések hatékonysága is.

A digitalizáció terjedésével az EU tagállamaiban is megjelentek az adóbevételek növelését elősegítő, digitalizációhoz kapcsolódó kezdeményezések. Több tagállam kezdte meg a biztonságos vagy online pénztárgépek bevezetését, illetve az online pénztárgépek rendszeréhez kapcsolódó szabályozás kialakítását. Az online pénztárgépek bevezetésén túlmenően a közúti áruforgalmi ellenőrző rendszerek vonatkozásában is található példa a tagállamok gyakorlatában a magyar EKÁER-en kívül. Mindazonáltal megállapítható, hogy – nemzetközi összehasonlításban – Magyarországon vezették be a legsokrétúbb megoldásokat az adózáshoz kapcsolódó digitalizációs eszközök terén. A nemzetközi és a hazai tapasztalatok egyaránt azt mutatják, hogy a digitális eszközök adózásban történő bevezetése pozitív eredményeket hozott az adóbevételek beszedésének hatékonyságában.

BEVEZETÉS

Az államháztartás bevételeinek jelentős része adókból, és adó jellegű bevételekből származik. Annak érdekében, hogy az állam kiadásait fedezni tudja, kiemelten fontos olyan adórendszer kialakítása, amely hatékony működésével biztosítja a gazdaságpolitikai célok megvalósulását, köztük a makroökonómiai stabilitást, a jövedelemelosztás és a közszolgáltatások megfelelő fenntartását.

Az adórendszer hatékonyságának növelése megkívánja, hogy az adókból származó bevételek beszedésére minél teljesebb körben, minél egyszerűbben és minél olcsóbban kerüljön sor. Ehhez az elmúlt években nagyban hozzájárult a digitalizáció eszközeinek megjelenése az adózás területén. A költségvetési bevételek biztosítása érdekében az államnak alapvető érdeke, hogy az adókból származó bevételekhez úgy jusson hozzá, hogy azzal visszaszorítsa a feketegazdaságot és előtérbe helyezze a gazdaság kifehérítését. Ez a folyamat a gazdaság kifehérítésében azért lényeges, mert az adózást, mint az állam által előírt kötelezettséget az adók alanyai önérdékből igyekezhetnek elkerülni. Ez még akkor is így van, ha az adóalanyok túlnyomó többsége tisztában van vele, hogy az adott társadalomban mindenkinek hozzá kell járulnia a közkiadások feltételeinek megteremtéséhez.

Az adószervezet átalakítására vonatkozó kormányzati törekvéseknek megfelelően, a fogyasztáshoz kapcsolódó adók GDP-hez viszonyított aránya 2012-től folyamatosan növekedett. A fogyasztáshoz kapcsolódó adóztatás előnye, hogy ösztönzi a megtakarítást, a jövedelem és tőkefelhalmozást, továbbá az adóterhelés a tényleges fogyasztás irányába tolódik el. A fogyasztáshoz kapcsolódó adónemek közül az áfa meghatározó részarányt képvisel az állami bevételeken belül. (Domokos et al, 2019)

Az áfabevétel beszedésének hatékonysága az áfarésen keresztül mérhető, amelynek mértéke Magyarország tekintetében az elmúlt 10 évben jelentősen javult. Ebben jelentős szerepe volt, hogy a digitalizáció terjedésével 2013-ban vette kezdetét a digitális gazdaságfehérítés időszaka, ekkor kezdték meg az online pénztárgépek bevezetését a vállalkozások számára. A második mérföldkövet az elektronikus közúti áruforgalom-ellenőrző rendszer 2015. évi élesítése jelentette. 2018-ban debütált az online számlarendszer, mint az adócsalás elleni fellépés harmadik pillére. A digitális eszközök szabályozását a 3. melléklet mutatja be.

Az áfabevétel növekedését a fogyasztás bővülése és az egyre több adózó határozza meg, az áfarés csökkentéséhez pedig a gazdaság fehéritése az elengedhetetlen lépés. Ezen összetevők szabják meg a gazdaság növekedésének mértékét, valamint a gazdaság fenntarthatóságát. A COVID-járvány következményeként – a csökkenő kibocsátás és fogyasztás hatásai mellett – fokozottan jelentkezhetnek a gazdaság „szürkülésével”, feketedésével”, a korrupcióval, a nemzeti vagyon leértékelődésével járó kockázatok, amelyek költségvetési bevételekieséshez, végső soron költségvetési hiányhoz vezethetnek. E kockázatok mérséklésének fontos eszközei lehetnek az adóbevételek növelését elősegítő gazdaságélénkítő intézkedéseken túl a gazdaságfehérítő digitális eszközök, illetve a hatékony adóellenőrzés. Az elmúlt időszakban bevezetett gazdaságfehérítő intézkedések és ezeknek a közeljövőben bevezetni kívánt további lépései jelentősen hozzájárulhatnak az adóhatósági ellenőrzések hatékonyságának növeléséhez.

A gazdaságfehérítő intézkedések fontos hatása – az állami bevételek növekedése mellett –, hogy növeli az átláthatóságot, igazságos piaci viszonyokat teremt a gazdaság szereplői számára, jelentősen csökkenti a korrupció lehetőségét és erősíti a tisztességes adófizetést, a fair piaci versenykörnyezet megszilárdítását. A magyar gazdaság elmúlt években végbement fenntartható kifehérítése a korrupció elleni rendszerszintű fellépés eredményességét támasztja alá, melynek fontos indikátora az áfarés elmúlt időszakban bekövetkezett csökkenése. (Domokos, 2020.)

Mindezek mentén az elemzés célja, hogy bemutassa, hogy hozzájárultak-e a digitalizációs fejlesztések az áfabevétel-beszédés és az adóellenőrzések hatékonyságának növeléséhez. A célok elérése érdekében az elemzés képet ad az áfabevétel alakulásáról, valamint az áfarés mértékének változásáról, az arra ható tényezőkről, illetve a csökkentésére bevezetett intézkedésekről és azok hatásairól. Emellett bemutatja – többek között a digitalizáció terjedése kapcsán – az áfa szabályozás nemzetközi és hazai gyakorlatait.

AZ ELEMZÉS TERÜLETE ÉS MÓDSZERE

Az elemzés területe

Az áfabeszedés területén az elmúlt közel hét évben végbement nagymértékű digitalizáció, valamint az ezzel párhuzamosan csökkenő áfarés felvetette egy olyan elemzés készítésének igényét, melynek középpontjában az áfabevétel növelésére bevezetett intézkedések és azok hatásainak bemutatása, valamint az áfarés alakulása áll. Hazánkban az áfabevételek képezik a központi költségvetés fő bevételi forrását (növekvő mértékben, 2019 előzetes adatok szerint 30,3%, 2020 várható adatok szerint 31,8%, 2021 terv adatok szerint 34,8%), amelyek mértéke a COVID-járvány időszakában felmerült fogyasztás mérséklődés miatt elmaradhat a szokásostól, korlátozva ezzel a közfeladatok ellátását.

Az elemzés módszere

Az elemzés feldolgozza az ÁSZ áfa témában megjelent elemzéseit, valamint a témához kapcsolódó uniós és hazai jogszabályokat. Az elemzés felhasználja továbbá az áfabeszédést célzó nyilvánosan elérhető hazai és nemzetközi szakanyagokat, a KSH és az MNB által közzétett statisztikai adatokat, valamint a bevezetett intézkedésekhez, gyakorlatokhoz kapcsolódó adatokat. Az áfarés adatok bemutatásához az Európai Bizottság jelentése (Európai Bizottság (2020a)) szolgált forrásként, amelynek 2019-2020. évi adatai várható, illetve becsült értékek. A nyilvánosan elérhető adatok elemzése a 2007-2019. évek vonatkozásában történt meg.

Az elemzés

- képet ad az áfabevétel és az áfarés alakulásáról, a gazdaság kifehéritése érdekében bevezetett intézkedésekről és azok hatásairól;
- összefoglalja a digitalizáció terjedése vonatkozásában tett uniós lépéseket, bemutatja egyes tagállamok jó gyakorlatait;
- felveti az adóbeszedés digitalizált megoldásainak lehetséges ellenőrzését, valamint egy párhuzamos nemzetközi ellenőrzés lefolytathatásának lehetőségét.

Az elemzés a következő fő területekre terjed ki:

- Az áfa költségvetésben betöltött szerepe, az áfa szabályozása.
- Az áfabeszedés alakulása, változásai.
- Az áfarés alakulása és a csökkentésére bevezetett intézkedések. Az áfarés és a gazdaságfehéritő intézkedések összefüggései.
- Nemzetközi kitekintés.

1. AZ ÁFA KÖLTSÉGVETÉSBEN BETÖLTÖTT SZEREPE, AZ ÁFABESZEDÉS ALAKULÁSA

1.1. Az áfa költségvetésben betöltött szerepe

Az állam kiadásainak jelentős mértékét (80-90 százalékát) adókból és adó jellegű befizetésekből finanszírozza. Ezért az állam célja, hogy adópolitikája révén olyan adórendszert alakítson ki, amely hozzájárul az olyan gazdaságpolitikai célokhoz, mint a makroökonómiai stabilizáció, a jövedelemelosztás és bizonyos közszolgáltatások megfelelő fenntartása. (NKE, 2020) Az adórendszer hatékonyságának növelése érdekében az államnak arra kell törekednie, hogy az adókból származó bevételek beszedése minél egyszerűbb módon a legnagyobb mértékben valósuljon meg, ezzel visszaszorítva a feketegazdaságot és előtérbe helyezve a gazdaság kifehérlését.

A gazdaság kifehérlése pedig azt jelenti, hogy olyanok is fizetnek adót és járulékot, akik korábban nem tették, és olyanok után is, amik vagy akik után korábban nem, vagy kevesebbet vallottak be, illetve akiktől kevesebbet szedett be az állam. (ÁSZ, 2019a) A jogkövető magatartás növelésével javul az adómorál, a közterhek egyre nagyobb hányadát fizetik meg a munkavállalók és a vállalkozások. Több adóbevételből pedig többet lehet visszaadni a becsületesen adózó állampolgároknak és cégeknek, adókulcs-csökkentés formájában. A gazdaságfehérítés folyamatát javítja, ha az állam előtérbe helyezi a fogyasztási típusú adókat és a béreket terhelő adókat csökkenti. (Domokos, 2019)

Az adórendszer versenyképességének növelése és az adópolitika célszerűsítése érdekében a kormány 2010-től kezdődően az adóterhelés súlypontját a jövedelmeket terhelő adókról mindinkább a fogyasztást és a káros externáliákat terhelő adókra helyezte. Ennek keretében 2010 és 2013 között a személyi jövedelemadó nagyszabású reformjára került sor. Az adóreform négy fontos eleme volt a családi adókedvezmény kiterjesztése, az egykulcsos –16 százalékos – szja bevezetése, a szuperbruttósítás kivezetése, valamint az adójóváírás megszüntetése. (Tóth-Virovác, 2013) Emellett 2012-ben az áfa 25%-os mértékét 27%-ra emelték. Ezt követően az állam az adóbeszedés hatékonyságának növelése, illetve a munkát és jövedelmeket terhelő adók jelentős csökkentése és a gazdasági növekedést elősegítő célzott kedvezmények rendszerének szélesítésére fordított figyelmet. A jövedelmet terhelő adók csökkentésének következő lépése az szja 2016. évi 15%-ra történő csökkentése, illetve a foglalkoztatottság bővítése vonatkozásában meghatározott célok keretében aláírt hatéves bérmegállapodás volt. A bérmegállapodás lehetővé tette, hogy a munkaadók által az alkalmazottak után fizetendő szociális hozzájárulási adó 27%-ról több ütemben 17,5%-ra csökkenjen. Az áfa vonatkozásában számos termék esetében kedvezményes, 18%-os illetve 5%-os adókulcs került meghatározásra. Ezeket a 2. mellékletben mutatjuk be.

A 2010. óta bevezetett, a foglalkoztatottság bővülését ösztönző adópolitika elősegítette a fogyasztás, az áfabevétel növekedését. Az ország bruttó hazai összterméke is nagyobb arányban emelkedett, egyes szűkegazdasági bevételek láthatóvá váltak.

Az adóbevételek tekintetében Magyarországon a legjelentősebb bevételi forrás az áfa, ami egymaga több mint 30%-os részarányt tett ki 2019-ben a költségvetési bevételeken belül. Az áfa működési mechanizmusát tekintve fogyasztási típusú adó, mint adóteher a fogyasztókat sújtja, mint bevétel pedig a költségvetést érinti. Az adóból származó költségvetési bevétel alakulását közvetlenül a fogyasztás és az áfakulcs mértéke határozza meg. Ez alapján az áfa a legigazságosabb adónemnek tekinthető, mivel az állampolgárok a fogyasztás arányában járulnak hozzá a közteherviseléshez, ezáltal a fenntarthatósághoz. (ÁSZ, 2019a) A magasabb jövedelem nagyobb fogyasztást, ez pedig több áfabevételt eredményez.

Az áfakulcs emelésekor és csökkentésekor megfigyelhető legfontosabb eltérés a reakciók mértékében és időzítésében tapasztalható. Míg emeléskor a változás nagy része rövid idő alatt megjelenik az árakban, addig a csökkentés jóval kisebb mértékben, és időben elnyújtva mérsékli az árakat. (Ván-Oláh, 2018) Az áfa változás másik markáns hatása a költségvetésnél jelentkezik és igen széles körben terül el, így az áfát megfizető

végző fogyasztó számára az áfa 1-2 százalékpontos emelése alig érzékelhető, más áremelkedést okozó tényezőhöz képest a változás mértéke elenyésző, ugyanakkor a költségvetés számára érdemi bevétel növekedést eredményez. Ez az oka annak, hogy költségvetési nehézségek esetén a hiányt előszeretettel korrigálják az áfa kulcsának emelésével. Ez az oka ugyanakkor annak is, hogy az áfakulcs-csökkentés igen nehézkes, mivel – még ha végre is hajtják a csökkentést, és a különbözet nem a kereskedői oldalon realizálódik – az árak mérséklődése alig érzékelhető, miközben komolyabb költségvetési hiány keletkezik. (AKI, 2013)

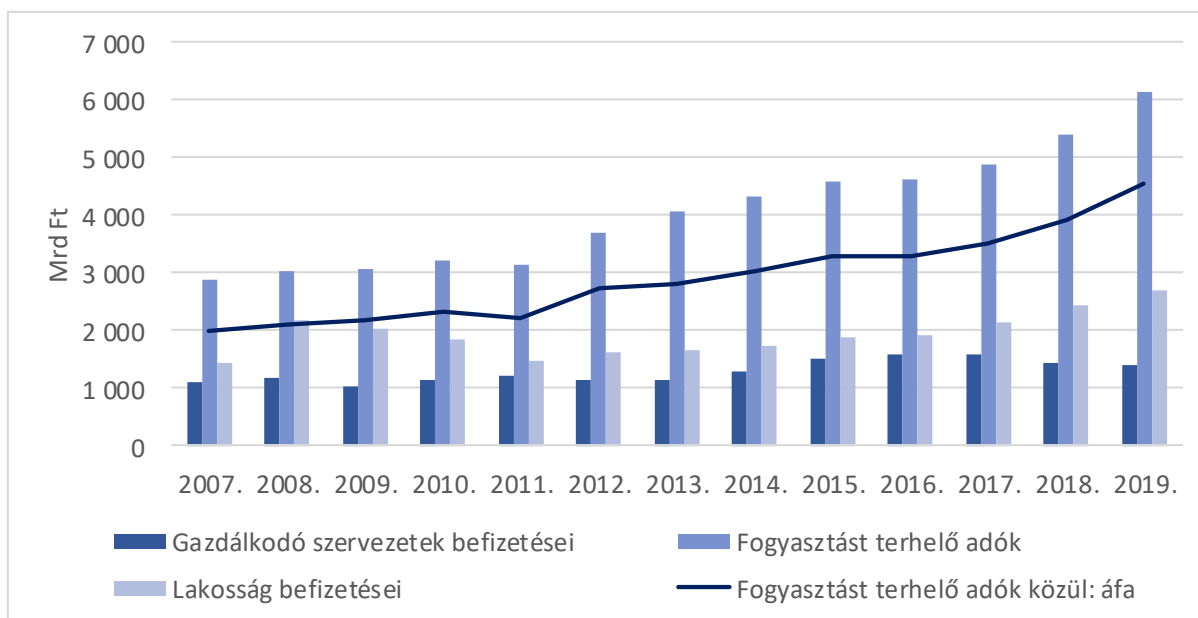
Hazánkban az áfa szabályait 2008. január 1-jétől az Áfa tv. határozza meg. A hatályba lépés óta a törvényt közel 70 alkalommal módosították. Az Áfa tv. alapján Magyarországon az áfa mértéke – 2012. január 1-je óta – az adó alapjának 27 százaléka. A 27%-os adókulcs mellett a jogszabály mellékletében meghatároz olyan termék- és szolgáltatás köröket, amelyekre vonatkozóan kedvezményes adókulcs alkalmazható. Az Áfa tv. már a 2008-as hatályba lépésekor tartalmazott kedvezményes (5%-os) adókulcsot egyes egészségügyi, gyógyászati termékek, gyógyszerek, valamint a könyvek és napilapok esetében. A 2009. évtől kezdődően minden évben bővült a kedvezményes adókulccsal adózó termékek és szolgáltatások köre.

1.2. Az áfabeszedés alakulása

A 2007-2019. évek időszakában a költségvetés adóból származó bevételei közel duplájukra nőttek. A gazdálkodó szervezetek, illetve a lakosság által befizetett, továbbá a fogyasztást terhelő adóból származó bevételek 2007-ben 76,9%-át, míg 2019-ben 68,5%-át tették ki a költségvetés összes bevételének. A fogyasztást terhelő adóbevétel legnagyobb hányadát – több mint kétharmadát – az általános forgalmi adóból befolyt összegek jelentették. Az adóbevételek főbb csoportjainak, illetve az áfabevételnek az alakulását a 2. ábra mutatja.

2. ábra

A költségvetés adóbevételeinek adókatóriák szerinti alakulása a 2007-2019. években (Mrd Ft)

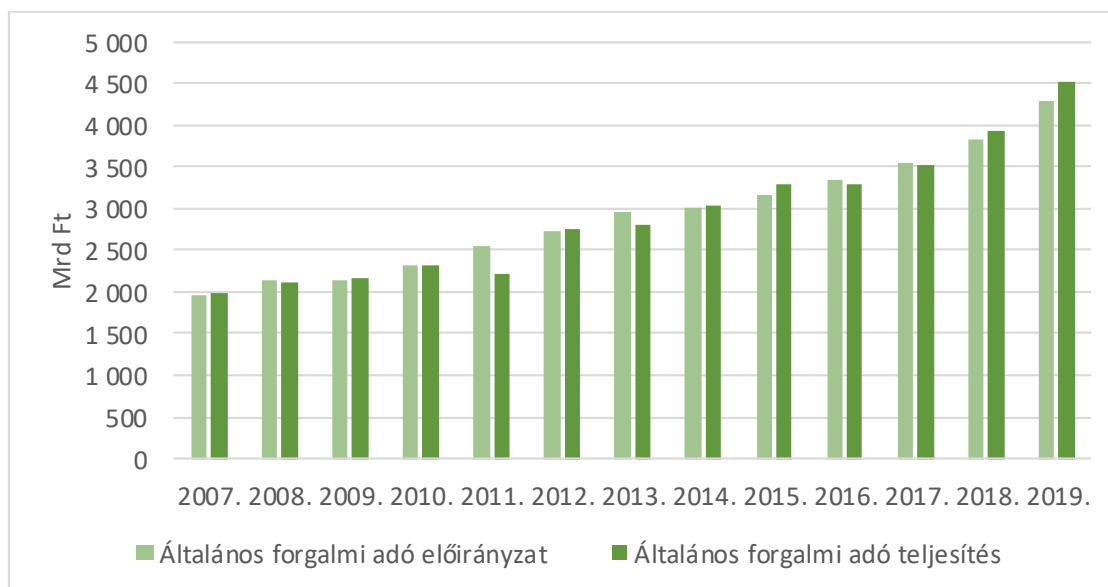
Forrás: KSH STADAT_3.7.2i alapján ÁSZ szerkesztés

Az adóbevételek arányának a költségvetési bevételeken belül bekövetkezett csökkenése a Kormány 2010-et követő adópolitikai célkitűzéseinek következménye. Az ábrából látható, hogy az áfát is magukba foglaló fogyasztást terhelő adók jelentősen, a többi csoportot meghaladó mértékben növekedtek. Míg a gazdálkodó szervektől befolyt adók 26,4%-kal, a lakosságtól származó adóbevételek 85,9%-kal, a fogyasztást terhelő adókból realizált bevételek 112,4%-kal emelkedtek. A fogyasztást terhelő adók emelkedéséhez legjelentősebben az áfabevétel növekedése járult hozzá, amely 129,0%-kal nőtt az időszakban.

Az áfabevétel a központi költségvetés XLII. fejezetében a költségvetés közvetlen bevételei között kerül megtervezésre. Az áfából befolyt tényleges adóbevétel a ténylegesen befizetett adóösszegek és a teljesített kiutalások különbözete. Az áfabevétel előirányzatának és tényleges teljesítésének alakulását a 3. ábra mutatja.

3. ábra

A költségvetés általános forgalmi adóbevétel előirányzatainak és teljesítésének alakulása a 2007-2019. években (Mrd Ft)

Forrás: KSH STADAT_3.7.2i alapján ÁSZ szerkesztés

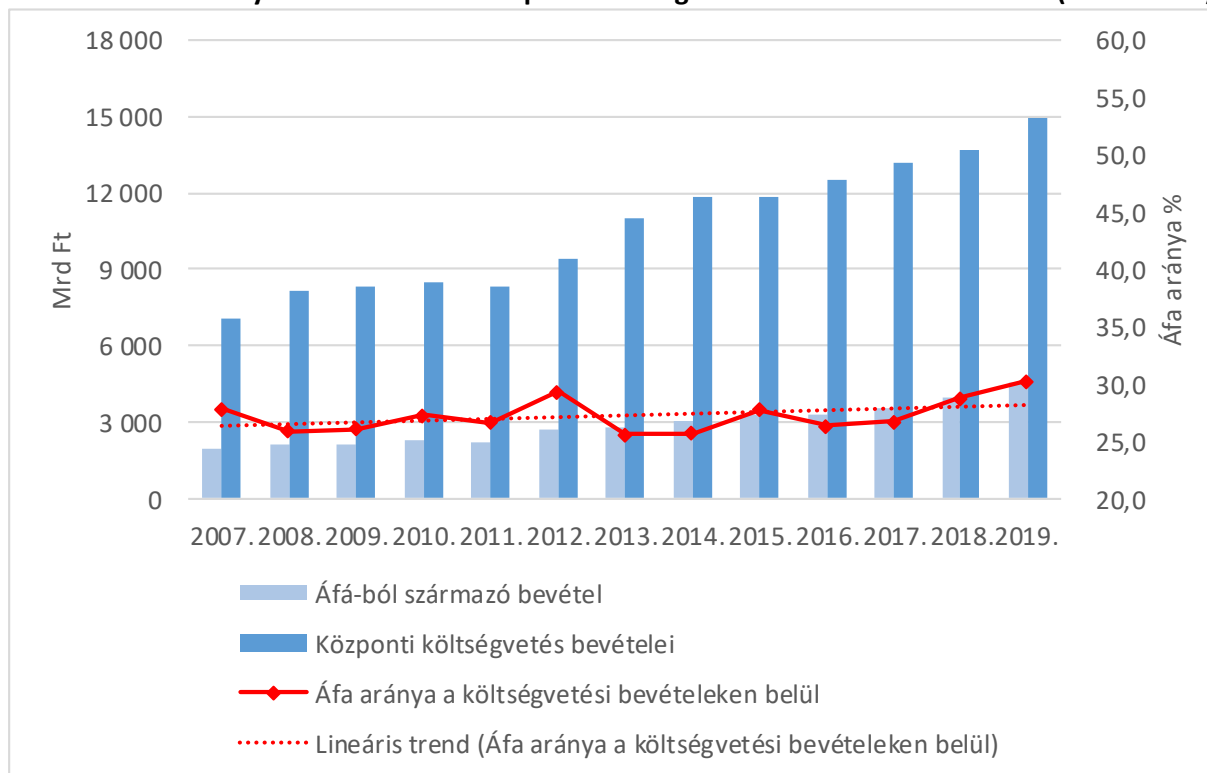
A költségvetésben megtervezett, illetve a ténylegesen befolyt áfabevétel – mint azt már az előzőekben is bemutattuk – a 2007. évről a 2019. évre több, mint duplájára nőtt. A növekedés annak ellenére következett be, hogy a 2009. és a 2012. éveken kívül¹ nem emelkedett az adó kulcsa, sőt 2013-tól – az időközben megvalósított, a gazdaság fehéritésére irányuló intézkedéseknek köszönhetően – egyes termékek és szolgáltatások esetében az adókulcs célzott csökkentésére került sor. A ténylegesen befolyt áfabevételek jellemzően az előirányzott összegnek megfelelően – többségében azt kismértékben meghaladva – teljesültek², biztosítva ezzel a központi költségvetés kiszámíthatóságát.

Az áfabevétel költségvetési jelentőségét – a kiszámíthatósága mellett – az mutatja, hogy a költségvetési bevételek közt mekkora hányaddal szerepel. (4. ábra)

¹ 2009. július 1-jétől – néhány termék kivételével - 20%-ról 25%-ra emelkedett az áfakulcs. 2012. január 1-től 25%-ról 27%-ra emelkedett az áfa kulcsa.

² A 2011. évi – 13,2%-os – elmaradást az Európai Bíróság „negatív áfa” ügyben hozott ítélete miatti visszautalások hatása okozta. (2011. évi zárszámadási törvény) Az Európai Bizottság az Európai Bírósághoz fordult az áfakülönbözet visszatérítésének ügyében. A hatályos Áfa tv. alapján az adóalanyok választhattak, hogy a negatív előjelű áfakülönbözetet átviszik a következő adómegállapítási időszakra, vagy azonnal visszaigénylik. Nem volt jogosult azonban az áfakülönbözet visszaigénylésére az, aki a beszerzés, adóval növelt ellenértékét a beválás benyújtásáig előírt határidőig nem fizette meg. Az Európai Bíróság ítélete „az adólevonási jog az áfa mechanizmusának szerves részét képezi, és főszabály szerint nem korlátozható”. A döntés alapján az Áfa tv. vonatkozó passzusát a parlament hatályon kívül helyezte. A visszatartott forgalmi adó kifizetésre került. (Jogi Fórum, 2011, Adó Online, 2010)

Az áfabevétel arányának alakulása a központi költségvetés bevételeinek tükrében (2007-2019.)

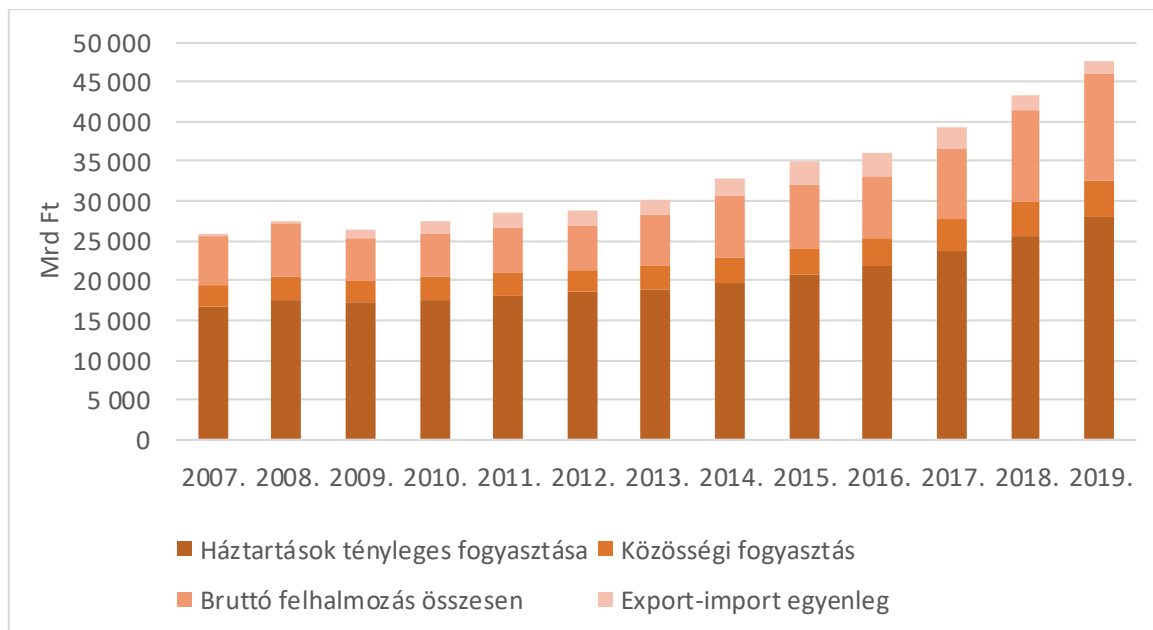
Forrás: KSH Stadat 3.7.3 tábla alapján ÁSZ szerkesztés

A 4. ábrán jól látható, hogy lassú ütemű emelkedő trendet mutat az áfabevétel arányának alakulása a költségvetési bevételeken belül. Mind a 2009, mind pedig a 2012. évi adókulcs emelés hatása látható az ábrán. Azonban az emeléseket követő évek esetében mutatkozó csökkenő tendencia a megemelt áfamérték okozta adóelkerülési tevékenységekkel hozható összefüggésbe. Ezt támasztja alá az effektív áfakulcs növekedési ütemének megtorpanása az adókulcs emeléseket követően (lásd a 10. ábra). Az áfabevétel arányának visszaesését ugyanakkor befolyásolta az is, hogy a „feketegazdasággal” terhelt ágazatok termékeinek egyre szélesebb köre került kedvezményes adókulcsú besorolásba. Mindemellett érzékelhető a 2014-től megkezdett digitalizációs folyamatok hatása is. Az online pénztárgépek, majd az EKÁER és az online számlarendszer bevezetése hozzájárult ahhoz, hogy 2019-re az áfabevétel központi költségvetési bevételeken belüli aránya több mint 30%-ra emelkedett, s ezzel meghaladta a 2012-ben, az áfakulcs-emelés évében realizált kiemelkedő szintet.

1.2.1. Az áfabevétel alakulását befolyásoló tényezők

A szakirodalom az áfabevétel elméleti vagy „becsült” alapjaként a bruttó hazai termék (GDP) összetevői közül a háztartások és az állam (a közösség) végső fogyasztását, valamint beruházásaik értékének áfaköteles részét tekinti. A bruttó hazai termék összetevőinek alakulását az 5. ábra mutatja.

A bruttó hazai termék összetevőinek alakulása a 2007-2019. években (Mrd Ft)

Forrás: KSH STADAT_3.1.7i alapján ÁSZ szerkesztés

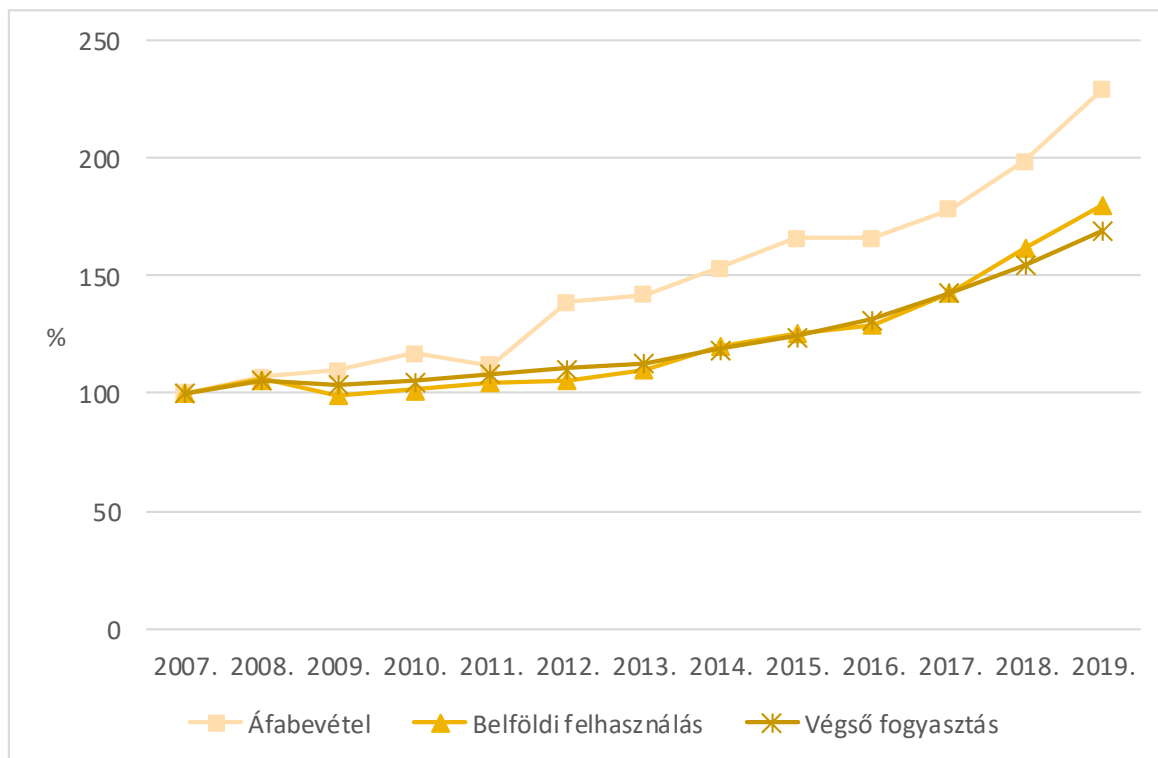
Látható, hogy a bruttó hazai termék, illetve az összetevőinek értéke egyaránt jelentősen nőtt az időszak végére. A legjelentősebb hányadot a háztartások fogyasztása képviseli, mely a közösségi fogyasztással kiegészítve tekinthető a végső fogyasztásnak. A végső fogyasztás értéke 2007-hez képest az időszak végére 68,9%-kal emelkedett, ugyanakkor GDP-n belüli aránya 75,2%-ról 68,7%-ra csökkent. Ezzel párhuzamosan a bruttó felhalmozás, azaz a beruházások értéke több, mint duplájára nőtt (114,4%-kal), GDP-n belüli aránya az időszak eleji 24,3%-ról 2019-re 28,2%-ra emelkedett.

A 2008-as gazdasági világválság kirobbanását követően a kedvezőtlen gazdasági folyamatok, a forint gyengülésének hatására a háztartások tényleges fogyasztása – visszavezethetően a lakosságot az időszakban jellemző deviza eladósodottságra –, valamint a bruttó felhalmozás értéke jelentősen csökkent, ami negatívan befolyásolta a GDP értékének alakulását. A gazdaság 2013-tól kezdődő fellendüléséhez többek között az európai uniós forrásokból megvalósított infrastrukturális beruházások (út, vasút, közmű), a magyar gazdaságnak a globális gazdaságba történt integrálódása az autóipar és az azt kiszolgáló beszállító láncok által, az ezekhez kapcsolódó beruházások értékének jelentős emelkedése, a szolgáltatások teljesítményének növekedése, a családtámogatási rendszer átalakítása, kiterjesztése, az egykulcsos személyi jövedelemadó miatti a végső fogyasztás-növekedés járultak hozzá. (Ritzlné – Máténé, 2020)

Az áfabevétel növekedésének okait keresve tehát elsődlegesen a végső fogyasztás, valamint a beruházások értékét is magába foglaló belföldi felhasználás értékének az időszakban bekövetkezett növekedését érdemes megvizsgálni. A KSH által közölt adatok alapján az időszakban a végső fogyasztás 69,0%-kal, a belföldi felhasználás 80,1%-kal emelkedett 2007-hez viszonyítva, azonban mindkét növekedési ütem jelentősen elmaradt az áfabevétel elért növekedésétől. A költségvetésbe befolyt áfabevétel növekedése az elmúlt években meghaladta a fogyasztás és a gazdasági növekedés ütemét.

Az áfabevétel, valamint a végső fogyasztás és a belső felhasználás folyó áron számolt értékének növekedési üteme a 2007. évhez viszonyítva az 6. ábra szerint alakult.

Az áfabevétel, a végső fogyasztás, és a belföldi felhasználás növekedési ütemének alakulása a 2007-2019. években (2007=100%)

Forrás: KSH STADAT_3.1.7i és 3.7.2i alapján ÁSZ szerkesztés

Az ábrából látható, hogy az áfabevétel 2007-2019 közötti növekedési üteme meghaladta mind a végső fogyasztás, mind pedig a belföldi felhasználás növekedési ütemét. Nyomon követhető továbbá az áfabevétel esetében a 2009-es és 2012-es áfakulcs-emelés, valamint a 2014-től megkezdett digitalizációs intézkedések növekedési ütemre gyakorolt hatása. A fogyasztás növekedési üteme a 2018-2019. években – a megelőző két-három évhez viszonyítva – lassult, ugyanakkor a beruházások, felhalmozások értékét is tartalmazó belföldi felhasználás értéke gyorsabb ütemben nőtt.

Az áfabevétel nagyságát befolyásoló másik tényező, az áfakulcs mértéke 2012-t követően nem emelkedett, sőt az előzőekben bemutatottak szerint több termék esetében csökkent. Az áfabevétel fogyasztási ütemet meghaladó növekedését a nagyságára közvetlenül ható tényezők nem indokolják, az a gazdaság fehéredésével hozható összefüggésbe.

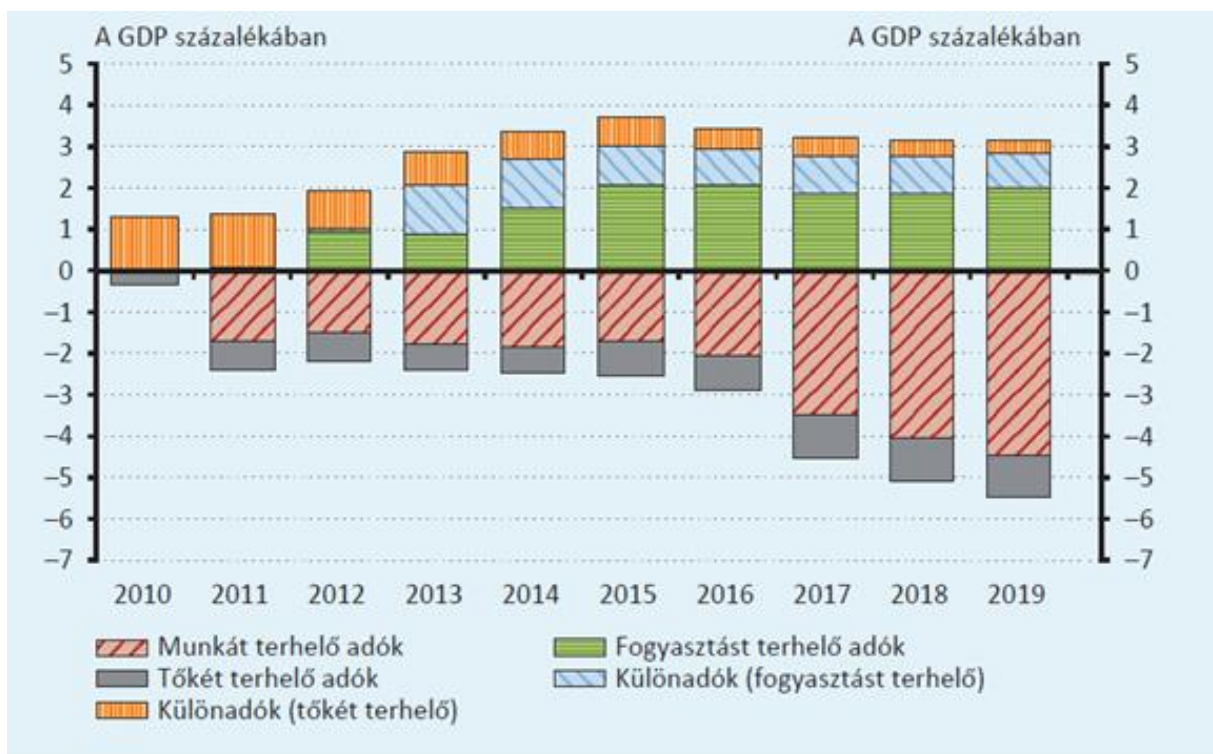
2. AZ ÁFARÉS ALAKULÁSA ÉS A CSÖKKENTÉSÉRE BEVEZETETT INTÉZKEDÉSEK. AZ ÁFARÉS ÉS A GAZDASÁGFEHÉRÍTŐ INTÉZKEDÉSEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

Amint az már bemutattuk³, a kormányzati stratégiák már 2010 óta célul tűzték ki a bonyolult és túlszályozott adózási rendszer megújítását. Az azóta már az eltelt időszakban végrehajtott intézkedések minden adókategóriát érintettek. Céljuk elsődlegesen az adókkal kapcsolatos folyamatok átláthatóságának, nyomon követhetőségének, az adóbeszedés hatékonyságának javítása, a gazdaság kifehéritése volt.

Az MNB értékelt a 2010 és 2019 között végrehajtott adóintézkedések statikus költségvetési hatását. A kapott eredményeket a GDP százalékában a 7. ábra mutatja.

7. ábra

A 2010 és 2019 közötti adóintézkedések statikus költségvetési hatása (kumulált érték)

Forrás: MNB (2019a), ÁSZ szerkesztés

Látható, hogy a munkát terhelő adók esetében, a végrehajtott személyi jövedelemadót és a járulékokat érintő intézkedések a többi adókategóriához képest jelentős csökkentő hatást okoztak. A fogyasztást terhelő adókkal kapcsolatos intézkedések, melyek túlnyomó részben az áfához kapcsolódtak, 2012 és 2015 között emelkedő tendenciájú, pozitív hatást gyakoroltak a költségvetésre. Ezt az emelkedő tendenciát a 2016. és 2017. évi célzott áfakulcs-csökkentések megszakították, a 2017-2018. években a költségvetésre gyakorolt hatás kicsivel 2% alatt maradt. 2018-tól az online számlarendszer bevezetését követően - az intézkedések éves szinten a GDP százalékában számolva 2%-os költségvetési növekedést eredményeztek.

A Pénzügyminisztérium adatai szerint a 2014 és 2018 között végrehajtott intézkedések öt év alatt 1400 milliárd forint többletbevételt eredményeztek a költségvetés számára. (Izer, 2019c) A bevezetett intézkedések hatására egyszerűsödött Magyarország adórendszere, csökkent az adóadminisztráció. Mindez nem csak a bürokratikus terhek csökkenését, hanem megtakarítást is jelentett a vállalkozások számára. Az új digitális

³ T/475 Az általános Forgalmi adó csökkentés hatásai a fenntartható kifehérités folyamatára (EL-1567-010/2019)

rendszerekkel hatékonyabb lett az adóhatóság kockázatelemzési tevékenysége, így gyorsabbá vált a jogosulatlan áfa-visszaigénylők kiszűrése, ami csökkentette az áfakiutalási időt. A vállalkozások a korábbi 45 nap helyett 30 nap alatt juthattak hozzá visszaigényelt adójukhoz. Ennek különösen nagy jelentősége lett 2020-ban a COVID-járvány miatt nehéz gazdasági helyzetbe kerülő kkv-k esetében. (Izer, 2019a) (IPOSZ, 2020)

Mindemellett a digitalizációs intézkedések javították az adóhatóság ellenőrzési tevékenységének hatékonyságát is, az egy adóellenőrzésre jutó adókülönbözlet (eltitkolt adó) összege 2018-ról 2019-re 22%-kal emelkedett, míg 2018-ban egy ellenőrzés átlagosan 16 millió forint eltitkolt adót állapított meg, 2019-ben 19,5 millió forint volt a feltárt eltitkolt adóösszeg átlagosan. (Izer, 2019b)

2.1 Az áfarés alakulása

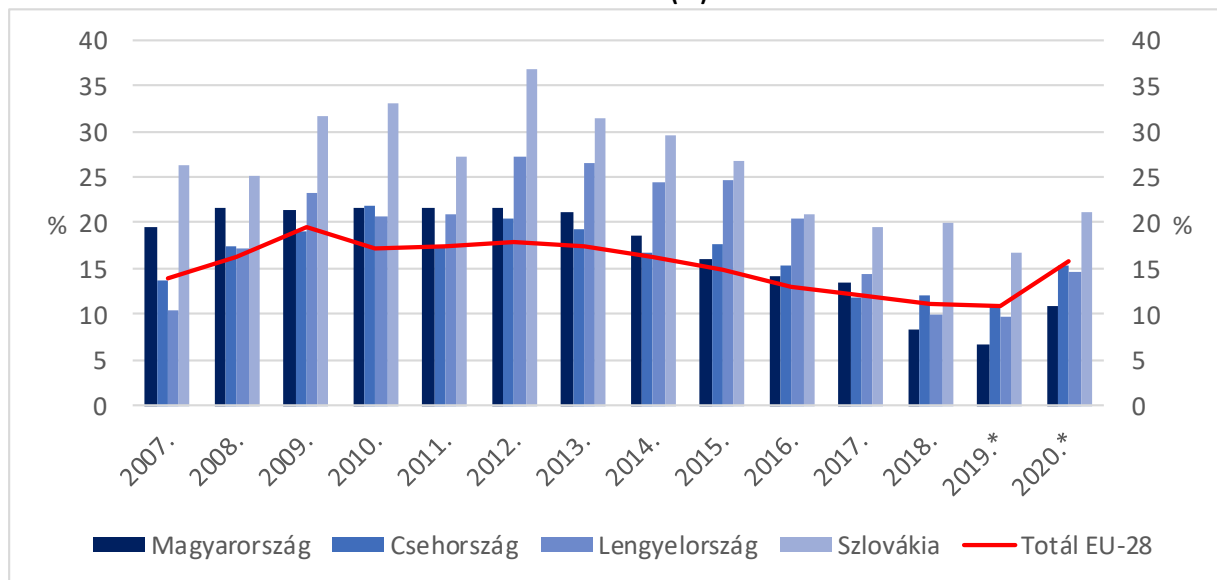
Az adóelkerülés és annak nagysága jelentős problémát jelent az egyes országok gazdasága, illetve költségvetése szempontjából. Az adóelkerülés által a költségvetés jelentős bevételektől esik el, s a hiányzó források megteremtéséhez újabb bevételek bevonására van szükség, jórészt újabb adónevek bevezetése, illetve a meglévők mértékének növelése által. Az adóelkerülés csökkenése tehát előnyös egyrészt a költségvetés szempontjából, mivel ha nőnek bevételei az pozitívan befolyásolja a költségvetési egyenleg alakulását. Ugyanakkor igazságosabbá válik a piaci verseny is, a jogszabálykövető vállalkozásokat nem éri hátrány a gazdálkodásuk során az adóelkerülőkhöz képest. Mindemellett az adóelkerülés csökkenése pozitívan befolyásolja azoknak a statisztikai adatoknak minőségét és pontosságát, amelyek megalapozzák a gazdaságpolitikai döntéseket. (Baksay, Szőke, 2020)

Az áfa esetében az adóelkerülés nagyságát általában az adott ország vonatkozásában meghatározott áfarés mértékével jellemzik. Az áfarés a becsült adóalap alapján elméletileg fennálló, „teoretikus” áfafizetési kötelezettség és a ténylegesen befolyt áfabevétel közötti eltérés, melyet a „teoretikus” áfafizetési kötelezettség százalékában határoznak meg. A becsült adóalap megállapítása a háztartások és az állam fogyasztási kiadásainak és adóköteles beruházásuk összesített értéke alapján történik.

Az áfarés tehát az állam adóbeszedési tevékenységének hatékonyságát jelzi, azt hogy az elméletileg fennálló adófizetési kötelezettségből mennyi, illetve milyen hányadú áfaösszeg beszedésére nem került sor. Az európai uniós országok átlagos, valamint a visegrádi országok (V4), köztük Magyarország áfarésének alakulását a 2007-2020. években a 8. ábra mutatja. ⁴

⁴ A Totál EU adatok 2007-2014 között 26, 2015 esetében 27, 2016-tól 28 ország adatainak átlagai, amelyeket az Európai Bizottság „Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States, 2020 Final report” című jelentésének B7. táblájában (94. oldal) található adatok alapján számoltunk.

Az Európai Unió tagállamainak átlagos, valamint a V4 országok áfarésének alakulása a 2007-2020. évek időszakában (%)

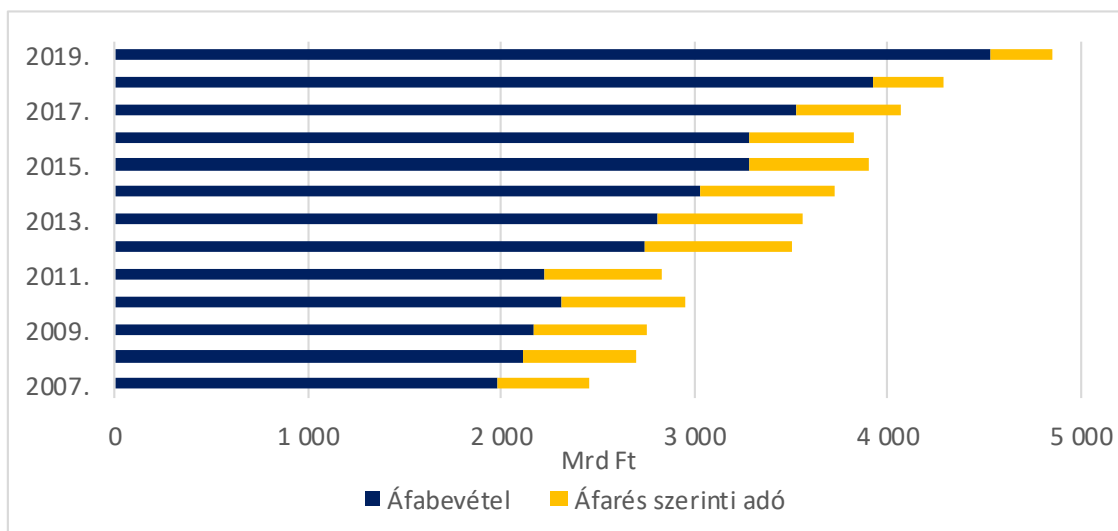

Forrás: Európai Bizottság (2020a) alapján ÁSZ szerkesztés

* Előzetes, illetve becslés adatok

Magyarország áfarése 2007-ben 19,5% volt, ami – Szlovákia kivételével – meghaladta mind a többi V4 ország, mind pedig az európai uniós országok átlagos adatát. A 2007 és 2012 közötti időszakot jellemző kisebb emelkedést követően (a legmagasabb érték 2010-ben és 2011-ben 21,7% volt) a magyar áfarés 2013-tól (21,1%) folyamatosan csökkent, 2018-ban tíz százalék alá került, s az európai uniós elemzők által 2019-ra becslés adat már csak 6,6%. A legszembetűnőbb csökkenésre a 2017-2018. években került sor, 2018 óta Magyarország áfarése alatta maradt a többi V4 ország, illetve az európai uniós államok átlag adatának. A COVID-járvány miatti gazdasági és társadalmi folyamatok negatívan befolyásolják a 2020-as, a 2019-es adatot meghaladó 10,9%-os előrejelzést. A COVID-járvány miatti nehéz gazdasági helyzet várhatóan hatással lesz a ténylegesen realizált áfabevétel alakulására is.

A tényleges áfabevétel és az áfarés alapján számított „elméleti” áfabevétel alakulása a 2007-2019.években (Mrd Ft)

Forrás: KSH STADAT 3.7.1i és Európai Bizottság (2020a) alapján ÁSZ szerkesztés

Az áfarés tehát azt mutatja, hogy mennyi bevételtől esett el az állami költségvetés az egyes években. A 9. ábrából látható, hogy a tényleges áfabevételt és az áfarés alapján számított „elméleti” bevételkiesést⁵ is figyelembe véve hogyan alakult volna az időszakban a költségvetés áfából származó bevétele. Az áfarés csökkenésével a becsült bevételkiesés aránya és abszolút értéke is csökkent az utóbbi négy évben. Csökkenése a gazdaság fehéredését okozó adóintézkedések bevezetésével kezdődött. A következő alponban bemutatjuk ezeket a kormányzati intézkedéseket.

2.2 Az áfarés csökkentésére ható kormányzati intézkedések

Az adóelkerülést a társadalmi normákon túl több tényező befolyásolja, így például a gazdaságot terhelő adók mértéke, az adóhatósági ellenőrzések hatásossága, azaz adóelkerülő tevékenységek felderítésének és a kapcsolódó bírságok mértéke. 2010-től kezdődően számos intézkedés irányult a gazdaság fehéritésére, az adórendszer igazságosságának javítására. (MNB, 2018a) Az időszakban a kormányzat különböző adópolitikai eszközökkel igyekezett befolyásolni az adózói magatartást. Így változtak a gazdasági tevékenységekre vonatkozó szabályozások, illetve a vonatkozó adókulcsok, új adminisztrációs kötelezettségeket írtak elő, valamint megújult az adóhatóság ellenőrzési politikája.

Az időszakban bevezetett kormányzati intézkedések részben az adóalap szélesítésére, részben a fekete-gazdaság méretének csökkentésére, a jogellenes tevékenység által nyerhető hasznok visszaszorítására irányultak. Jellemzően technikai eszközökkel bővítették az ellenőrzések adatbázisát, egyben csökkentették az adózók adminisztrációs terheit. A digitalizáció segítségével kialakított új adatbázisok javították a gazdaság valós folyamatainak átláthatóságát, ezáltal növelték az adóhatóság tevékenységének hatékonyságát. (Szilovics, 2019)

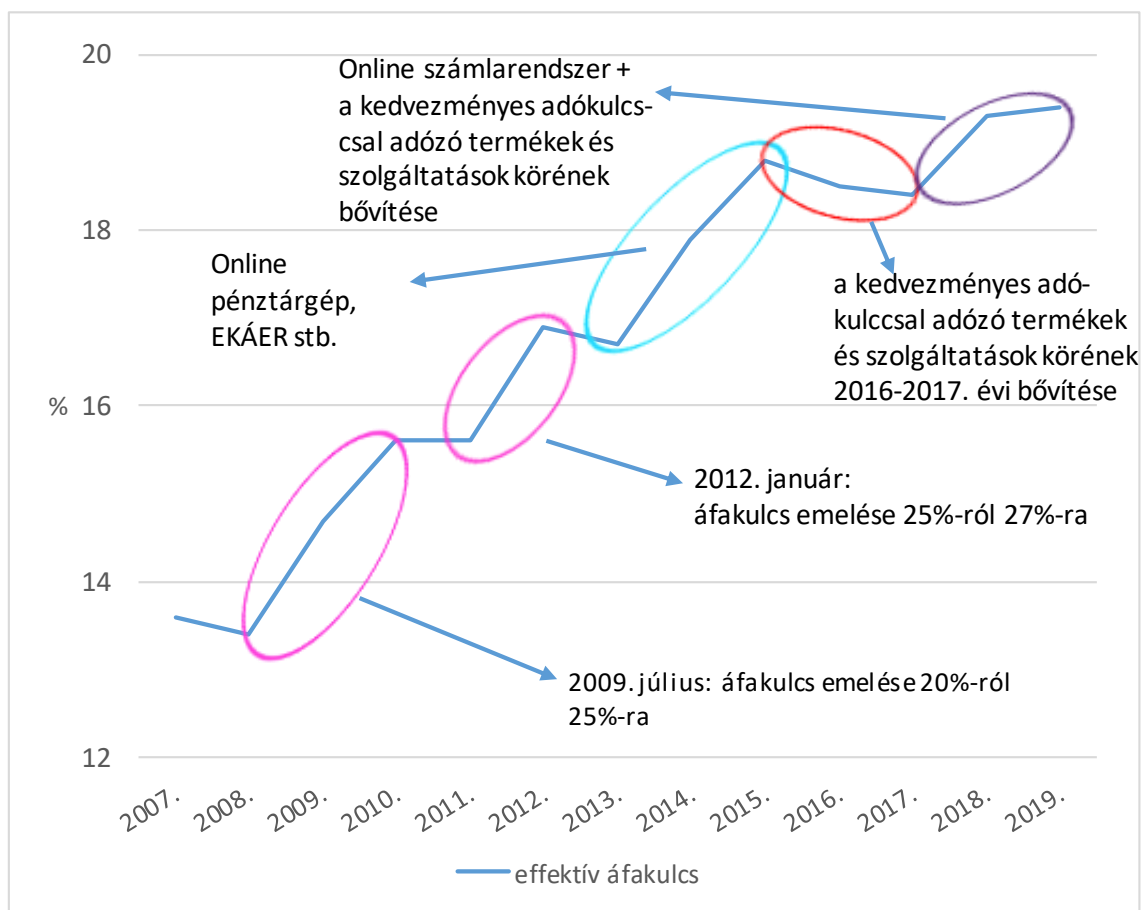
A 2010-ben megkezdett adópolitikai irányok és a fő célok megvalósítása - a COVID-járvány gazdasági következményei ellenére – 2020-ban folytatódott. A 2020. évi intézkedések továbbra is a versenyképesebb adószervezet megőrzését és megerősítését, a gazdaság fehéritésével az adóelvonási szint csökkentését, ugyanakkor a konszolidált költségvetés fenntartását célozták. (Izer, 2020)

A pénztárgépek online összekötése az adóhatósággal és az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer (EKÁER), valamint az online számlarendszer bevezetése egyaránt hozzájárult az adóbeszedés hatékonyságának növeléséhez, a be nem szedett áfabevétel mértékének csökkentéséhez, az adóelkerülés visszaszorításához. (MNB, 2018a) A kormányzati intézkedések hatására – ahogy az a 8. ábrában is látható – 2013-2018 között az áfarés 12,7 százalékponttal csökkent, s a 2019. évi előzetes adat alapján további 1,8 százalékpontos mérséklődés várható.

Az adóelkerülés mértéke az effektív áfakulcs változásával is jellemezhető. Az effektív áfakulcs a ténylegesen befolyt adóbevétel és az elméletileg elérhető, becsült adóalap hányadosa. (Baksay, Szőke, 2020.) A mutatószám elméletileg akkor emelkedik, ha nő a hivatalos áfakulcs vagy, ha – pl. a kormányzati adóintézkedések hatására – javul az adóbeszedés hatékonysága. Az MNB adatai alapján a 2007-2019 évek időszakában a tényleges adóbevétel és az elméletileg elérhető, becsült adóalapok hányadosaként számított effektív áfakulcsok a 10. ábra szerint alakultak.

⁵ Az egyes években az áfarés mértékéből számoltuk vissza az elméletileg fennálló áfafizetési kötelezettséget.

Az effektív áfakulcs alakulása és az alakulására ható kormányzati adóintézkedések a 2007-2019. években (%)

Forrás: MNB (2018a) és Baksay, Szőke (2020) alapján ÁSZ szerkesztés

Az effektív áfakulcs éves mértékei a 2007-2019. évek időszakában növekvő tendenciát mutattak. Az éves mértékekre hatással voltak az időszakban végrehajtott áfát érintő kormányzati intézkedések. A 2009. és a 2012. évi áfakulcs-emelés hatására az effektív áfakulcs mértéke a 2007. évi 13,6%-ról, 2013-ra 16,7%-ra emelkedett. Ezt követő időszakban a mutató növekedésére úgy került sor, hogy azt – mint az előzőekben bemutatottuk – sem a becsült adóalap változása, sem pedig a hivatalos áfakulcsok emelése nem indokolta. A növekedés ezért az adóbeszedés hatékonyabbá válásával magyarázható.

Az effektív áfakulcsok növekedésére a kormányzati intézkedések közül pozitívan hatott – a 2014-2015. évek tekintetében – az online pénztárgépek és az EKÁER bevezetése. Az intézkedések hatására az effektív áfakulcs mértéke 2015-ben 18,8%-ra emelkedett. A 2016-2017. években a kedvezményes adókulccsal adózó termékek és szolgáltatások körének bővítése (sertéshús, újjépítésű ingatlanok, tojás, tej, baromfihús, az éttermi étkeztetés, az internethasználat adója stb.) hatására kismértékű csökkenés volt tapasztalható (18,4%-ra), azonban az online számlarendszer 2018 júliusi bevezetése ellensúlyozni tudta ezek negatív hatásait, már 2018-ban 19% fölé emelkedett az effektív áfakulcs mértéke. A 2016-2017. években a kedvezményes adókulccsal adózó termékek és szolgáltatások körének bővítése – az MNB elemzőjének számításai szerint –, több mint száz millió forinttal mérsékelte a fogyasztás adóterheit. (Tóth G., 2019)

2.2.1 Az online pénztárgépek bevezetése

2010-et követően az adóelkerülést csökkentő intézkedések elsősorban az eltitkolt bevételek megszüntetésére, a szürke- és feketefoglalkoztatás csökkentésére irányultak. Az eltitkolt bevételek visszaszorítása érdekében – 2013-ban kezdődött meg az online pénztárgépek bevezetése. Az intézkedés célja az áfabevétel

növelésén túl, a számla nélküli eladások visszaszorítása, illetve az adóhatóság ellenőrzési és kiválasztási folyamatának támogatása volt. (Lovics és társai, 2019a)

Az online pénztárgépek szerkezete abban tér el a korábban használt kasszáktól, hogy tartalmaznak egy adóügyi ellenőrző egységet, amely rögzíti és mobilinternet segítségével 30 percenként továbbítja az adóhatóság felé az összes releváns információt, a pénztárgép által kibocsátott számlák tartalmán túl a pénztárnyitás, -zárás és az áramszünetek időpontját is. A keletkezett naplófájlokat az adóügyi ellenőrző egység teljes élettartalma alatt tárolja. Az online pénztárgépek üzemeltetőjét folyamatos adatszolgáltatási kötelezettség terheli, ez úgy valósul meg, hogy a pénztárgépeknek az adóhatóság szervével kapcsolatban kell lenniük, amin keresztül lekérdezhetőek az adatok. A NAV szerverére elküldött információk alapján valós időben nyomon követhetőek az online pénztárgépek értékesítései. (MNB, 2019)

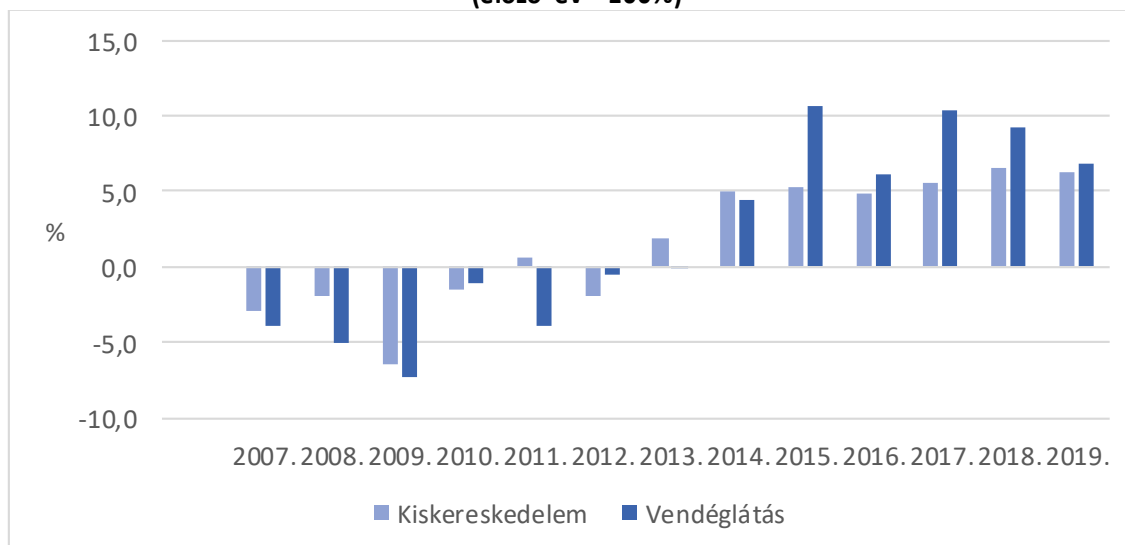
Az online pénztárgépek bekötésének első ütemében, 2013-2016 között hozzávetőlegesen 100 ezer cég közel 200 ezer online pénztárgépet helyezett üzembe. (Lovics és társai, 2019a) A kötelezettség teljesítése a vállalkozások kétharmada esetében csak egy pénztárgép beüzemelését jelentette, négy százalékuk azonban ötnél több pénztárgép cseréjére volt kötelezett. A Pénzügyminisztérium adatai szerint az online pénztárgépek és más az adóbeszedés hatékonyságát javító intézkedések hatására 2014-2016 időszakában 530 milliárd forinttal több bevétel folyt be a költségvetésbe. (Izer, 2019d)

Az első ütemet követően 2016 szeptemberétől és 2017-től két lépcsőben az online pénztárgépek kötelező használatát további tíz ágazatra terjesztették ki. Így pl. a taxis személyszállítási, gépjárműalkatrész-kiskereskedelmi, javítási ágazatokra és további szolgáltatói tevékenységekre is. (Baksay, Szőke, 2020) Míg a pénztárgépek rögzítette éves forgalom 2016-ban 9780 milliárd forint volt, 2017-ben 11 011 milliárd forintra emelkedett. 2019-re a beüzemelt online pénztárgépek száma meghaladta a 210 ezer darabot, s naponta átlagosan tíz millió adat került a NAV szerverére. (Világgazdaság, 2019)

Az első ütemben az online pénztárgépekben regisztrált forgalom 83%-a a kiskereskedelemhez vagy a vendéglátóiparhoz (szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás) volt köthető. (MNB, 2019a) Mivel az új online eszközök lehetővé tették az érintett ágazatok forgalmának hatósági nyomon követését, az elméletileg csökkentette a számla nélküli, eltitkolt értékesítések lehetőségét és forgalomnövekedést generált. (11. ábra)

11. ábra

A kiskereskedelem és a vendéglátás forgalmának változása a 2007-2019. években (előző év= 100%)

Forrás: KSH STADAT 4.4.15i és 4.5.24i alapján ÁSZ szerkesztés

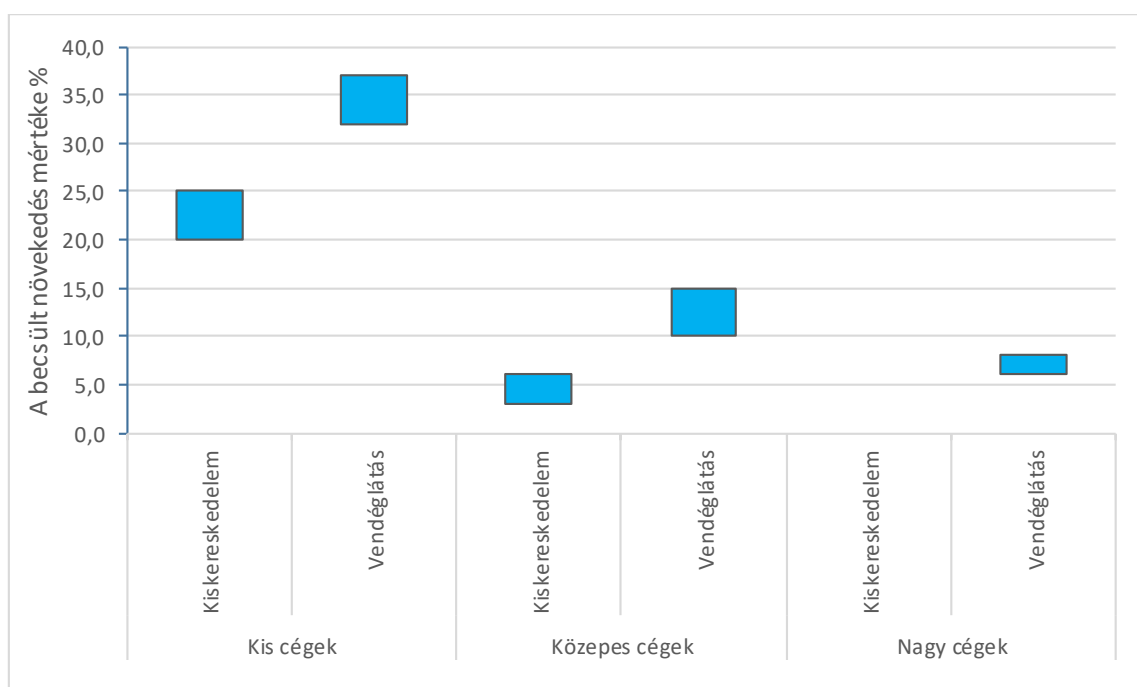
Amennyiben megnézzük a két leginkább releváns terület esetében az előző évekhez viszonyított forgalomváltozásokat, látható, hogy a 2008-as gazdasági világválságot megelőzően és az azt követő néhány évben (2009-2013) elsősorban forgalomcsökkenés, illetve alig néhány százalékos növekedés következett be. 2014-

től mind a kiskereskedelem, mind a vendéglátás forgalma jelentősen megnövekedett, ami összefüggésbe hozható az online pénztárgépek bevezetésével, ugyanakkor az időszak makrogazdasági környezete szintén kedvezően hatott az ágazatokra. (Lovics, 2019b)

Az online pénztárgépek bevezetésének hatását az MNB, a KSH és a PM kutatói 2019-ben egy cégszintű panelökonometria vizsgálat keretében értékelték, annak érdekében, hogy minden egyéb tényező kiszűrésével kerüljön sor az intézkedés forgalomra gyakorolt hatásának mérésére. Kutatásuk a kiskereskedelmi és a szálláshely-szolgáltató, vendéglátó ágazatban működő cégek 2013-2015. évi adatai alapján a bevezetés hatékonyságára irányult. Ehhez felhasználták a cégek egyedi szintű havi és negyedéves áfa- és társaságiadó-bevallásaiból, online pénztárgépeiből nyert, az értékeléshez szükséges információkat. Eredményeik alapján az online pénztárgépek bevezetése növelte a cégek bejelentett forgalmát. Értékelésük szerint a cégek működési gyakorlatát nem, csak bejelentési gyakorlatukat befolyásolta az intézkedés, ezért a kapcsolódó forgalom növekedés fehéredési hatásnak tekinthető. (Lovics és társai, 2019a) A becült növekedés mértékét az egyes csoportokban a 12. ábra mutatja be.

12. ábra

Az online pénztárgépek bevezetésének hatása a forgalomra ágazat és méret szerinti bontásban

Forrás: Lovics és társai (2019a)

Az online pénztárgépek bevezetésének hatása erősebben érvényesült a vendéglátás területén, mint a kiskereskedelemben, továbbá jelentősebb volt a hatás a kis cégek esetében, mint a közepes és nagy cégek esetében. A becült adatok alapján az online pénztárgépek bekötésének hatására a kis cégek adóhatóság számára bejelentett forgalma a kiskereskedelemben 20-25 százalékkal, a vendéglátásban 32-37 százalékkal nőtt, azaz fehéredtek – az üzemanyag-forgalom nélkül számított – kiskereskedelmi és a vendéglátó szektor adófolyamatai. (Lovics és társai, 2019a) (Kormány, 2019.)

A kiskereskedelmi szektor azon területein, amelyeken jelentős méreteket öltött a feketegazdaság (pl. az élelmiszer- és a ruhaboltok, vagy a használt cikk-kereskedők) kiugró forgalmonövekedés volt megfigyelhető. Az online pénztárgépek adóhatóságához történő bekötését követően a NAV 2014. évre vonatkozó adatgyűjtése alapján a fizetendő áfakötelezettség a kiskereskedelemben 21,9%-kal nőtt, míg a teljes kereskedelmi szektorban a növekedés 13,7% volt az előző évhez képest. A bekövetkezett növekedésre azonban az online pénztárgépek üzembe helyezésén túl a kedvező gazdasági folyamatok, a javuló munkaerő-piaci helyzet és a reálberek emelkedése is pozitívan hatott. (Kormány, 2015)

Az online pénztárgépek bevezetésének költségvetési hatásait tekintve az áfabevétel növekedése már 2014-ben jelentősen meghaladta a makrogazdasági paraméterek (lakossági fogyasztás, lakossági beruházások, állami vásárlások) növekedését. 2015-ben a bevételek növekedését az online pénztárgépek hatása mellett az EKÁER 2015 márciusától kezdődő éles üzemű működése tovább erősítette. Az online pénztárgépek alkalmazásának 2016-2017-es, további ágazatokra történő kiterjesztése tovább szélesítette a NAV nyomon követési lehetőségét, további bevétel-növekedést generált. (Kormány, 2016)

2.2.2 Az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer (EKÁER) bevezetése

Az adóelkerülésre vonatkozó kutatások, illetve az adóhatósági tapasztalatok azt mutatták, hogy az áfával kapcsolatos visszaélések javarészt a nagy tömegű ömlesztett, nehezen beazonosítható termékkörbe tartozó áruféleségek (cukor, liszt, étolaj, zöldségfélék stb.) mozgatása során valósultak meg. A tapasztalatok szerint gyakori visszaelési módként jelentkezett, hogy a vállalkozások export tevékenységet színelve, annak adómentességét kihasználva fiktív fuvarokmányokra támaszkodva határon belül értékesítették áruikat. (Szilovics, 2019)

Az adóhatósági tapasztalatok rámutattak arra is, hogy a kereskedelmi árumozgatók kizárólagosan papíralapú okmányokon alapuló, utólagos ellenőrzésének hatékonysága nem megfelelő. A papíron kiállított nemzetközi fuvarokmányokat az adóelkerülő vállalkozások korlátlan számban másolták, az ügyletekbe bevont cégek hálózatának segítségével fiktív számlákat, kísérő okmányokat állítottak ki. Az ilyen visszaélések megszüntetéséhez egy olyan ellenőrzési rendszerre volt szükség, ami a gazdasági eseményeket folyamatosan és valós idejűben képes nyomon követni. (Szilovics, 2019.)

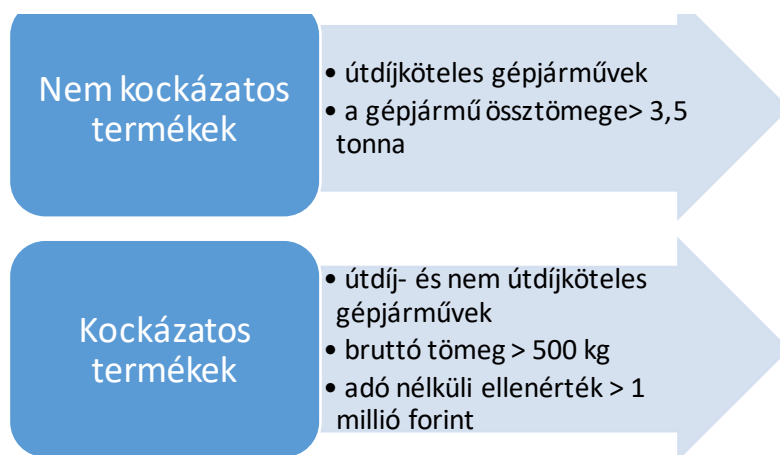
Az EKÁER 2015-ös bevezetésének elsődleges célja, az áruforgalom monitorozása, ez által az áruk szállításával összefüggő adóelkerülések számának csökkentése, valamint a jogkövető piaci szereplők pozíciójának erősítése volt, de emellett lehetőséget adott az emberi egészséget veszélyeztető élelmiszerek kiszűrésére, az ilyen visszaélések visszaszorítására is. (MNB, 2018a)

Az EKÁER szabályozása alapján a bejelentés során a szállítani kívánt termékeket kockázatoság szempontjából osztályozzák. Az előzetes bejelentés során kapott EKÁER szám egy adott termékegységet azonosít, amit egy címzett részére – akár több fel- és lerakodási címről – egy adott járművel szállítanak. (13. ábra)

Az EKÁER az adóhatóság által létrehozott és működtetett árumozgató figyelő, ellenőrző és regisztráló technikai rendszer, amely mind a határon átnyúló, közösségi beszerzés és értékesítés, mind pedig a belföldi, nem végfelhasználó számára történő értékesítési árumozgásokat követi nyomon. Mind emellett lehetővé teszi az árumozgások adatainak előzetes adóhatósági rögzítését, a fuvarozás bejelentését. A HU-GO rendszer támogatásával a gazdaságfehérítés jelentős eszköze, a két rendszer együttes alkalmazásával az értékesített áruknak mind „jogi sorsa”, mind a tényleges mozgása ellenőrizhetővé vált. (Szilovics, 2019)

Az EKÁER adatállományában szereplő összesített áruforgalmi, mennyiségi adatok nyilvánosan nem érhetőek el, azonban a KSH által nyilvántartott adatokból képet kaphatunk a rendszer által kezelt szállítási adatok

13. ábra
Az EKÁER bejelentés jogszabály szerinti szempontjai

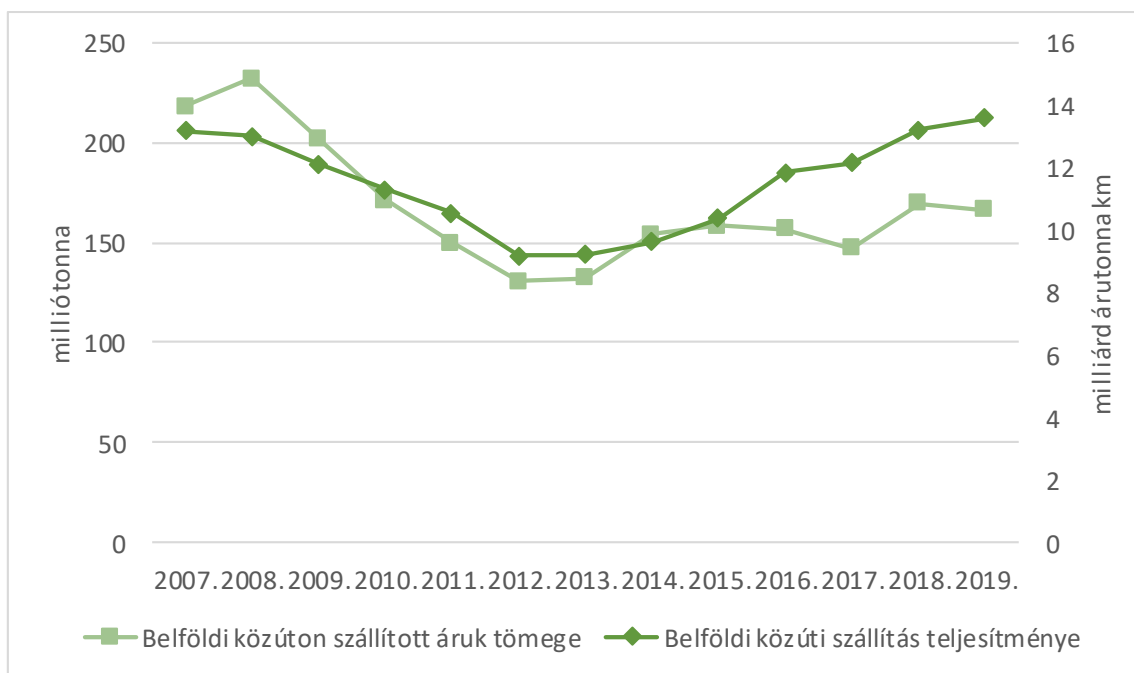

Forrás: 5/2015. (II. 27.) NGM rendelet alapján, ÁSZ szerkesztés

nagyságrendjéről. A KSH nyilvántartása szerint a belföldi közúti áruszállítás teljesítménye (áru tonna kilométer) és a szállított áruk tömege a 2007-2019. években a 14. ábra szerint alakult.

14. ábra

A belföldi közúti áruszállítás teljesítményének és a szállított áruk tömegének alakulása a 2007-2019. években

Forrás: KSH STADAT 4.6.3.i alapján ÁSZ szerkesztés

Az EKÁER bevezetését követően az áruszállítások adatai már a fuvarozás előtt rögzítésre kerültek, a szállításra csak EKÁER szám birtokában kerülhetett sor. Így az adóhatóság ettől kezdve képessé vált a szállítmányok útjának nyomon követésére. Ezáltal megelőzhetővé váltak a közúti fuvarozással és áruforgalommal kapcsolatos áfacsalások.

Az EKÁER rendszerbe regisztráltak száma 2015-ben közel hatvanezer volt, 2017-re megközelítette a 130 ezret, s 2019-re meghaladta 150 ezret. Az adóhatóság a rendszerrel kapcsolatos adókötelezettségek teljesítését az első két évben huszonezert esetben vizsgálta, amelyből több mint tizenötezer esetben vámszakmai szempontból is végeztek ellenőrzést. Az ellenőrzések során az adóhatóság közel négyszázmillió forint mulasztási bírságot szabott ki.

Az EKÁER rendszer egyértelműen hozzájárult a termékek szállítási folyamatainak átláthatóságához, nyomon követéséhez, a vállalkozások adómoráljának javulásához, végső soron a költségvetés áfabevételének növekedéséhez.

2.2.3 Az online számla- és számlázási rendszer bevezetése

Az adóelkerülés visszaszorítása érdekében már 2013-tól számla szintű áfabevallást kellett teljesíteni. Ez azt jelentette, hogy a két millió forintot meghaladó számlák esetében mind a számlát kibocsátó, mind pedig az adólevonási jogot érvényesítő adóalany részletes jelentést tett az áfabevallásában a számla adatairól. Ez az adatszolgáltatás azonban utólagosan történt. A 2018-tól kötelező online számlarendszer lényege, hogy az utólagos számla szintű adatszolgáltatás helyett valós idejű adatszolgáltatást tesz lehetővé az adóalanyok közötti legalább százezer forint áfataralmú kibocsátott számlák adatairól. (NAV, 2018a)

Az új rendszer csökkentette az adózók, számlakibocsátók adminisztratív terheit és kiváltotta a korábbi utólagos adatszolgáltatást. Az intézkedés lehetőséget adott a bevételek el nem számolása miatti adócsalások visszaszorítására, másrészt hatékonyabbá vált a hátralékbejuttatás is. Az automatizált rendszer miatt az

ellenőrzésekhez kevesebb erőforrás igénybevételére volt szükség, valamint a kockázatos adózók korai kiszűrése hatékonyabb erőforrás-allokációt tett lehetővé. Ezzel párhuzamosan megkezdődött az adózók hálózati kapcsolatainak elemzésére alkalmas eszköztár kialakítása. (Kormány, 2016) (Kormány, 2019a)

Az elektronikus számlaadatok online adatszolgáltatása 2018 júliusától indult el, s az év végére 313 ezer ügyfél regisztrált a rendszerbe, és 12,3 millió számla adatot szolgáltatott. Az online számlázó rendszerrel közel kétszáz ezer számlát állítottak ki. A Pénzügyminisztérium adatai szerint az online számlarendszer a bevezetést követő egy évben 200-250 milliárd forint plusz bevételt eredményezett a költségvetés számára. (Izer, 2019b)

2020. július 1-jétől megszűnt a százezer forintos összeghatár, a vállalkozások egymás közötti ügyleteiről kiállított minden számla az adóhatóság látókörébe került. Míg július 1-je előtt az adóhivatalhoz havonta átlagosan 2,1 millió számláról érkezett adat, júliustól ez a mennyiség megtízszereződött, s már havonta 22,8 millió számláról érkezett adat. (IPOSZ, 2020)

A Pénzügyminisztérium a COVID-járványra tekintettel, a zökkenőmentes átállás érdekében 2020. július 1-től szeptember 30-ig szankciómentességet⁶ biztosított az online számlarendszerbe regisztráló vállalkozások számára. A szankciómentes időszak végéig közel egymillió vállalkozás regisztrációja történt meg, melyek valamennyi egymás közti számlaügyletének adatát látja az adóhatóság.

2021. január 1-jétől várhatóan az online számlarendszer a magánszemélyeknek kiállított számlák adatait is kezelni fogja. Az adóhatóságnál jelenleg hétköznaponként átlagosan több mint egymillió számla adatait dolgozzák fel, az új adatszolgáltatási kör további, napi több mint félmillió lakossági számlát fog jelenteni. 2021-től az adóhatóság revizorai számára az összes kontrolladat rendelkezésére fog állni az áfa-bevallások valóság tartalmának vizsgálatához. Az új online számlázási rendszer a papírszámlákat is kiválthatja, az eladó által elkészített elektronikus számla már maga teljesíti az adatszolgáltatást, amelyről az adatok bekerülnek az adóhivatalhoz, másrészt a vevő is letölti a számára szükséges adatokat. Ehhez az adóhivatal egy mobil applikációt is biztosít. (AzÜzlet.hu, 2020)

A NAV a későbbiekben a rendelkezésére álló összes adatot egy szoftveres adatelemzés segítségével teljesen is összefuttathatja, ezáltal kiiktathatja tevékenységéből a manuális, emberi ellenőrzés jelentős részét, továbbá több cégre kiható keresztellenőrzéseket és adóellenőrzéseket végezhet. A következő öt évben pedig megvalósulhat, hogy a NAV csak az ilyen adatelemzések alapján kockázatosnak ítélt cégeket ellenőrizze. (Portfolio, 2020)

Az online számla és számlázási rendszer már a bevezetése óta pozitívan hatott a befolyt áfabevételre, a 2017. évi 3 525 milliárd forint áfabevételt a 2018. évi adat 11,4 százalékkal, a 2019. évi pedig 28,5 százalékkal haladta meg. A rendszer 2021. évi teljes körű kiterjesztése – a kormányzati elvárások szerint – a költségvetési bevételeket várhatóan évente több tízmilliárd forinttal fogja növelni. (Pénzügyminisztérium, 2019)

Az adóhatóság 2021 tavaszától elkészíti a vállalkozások áfa-bevallástervezetét. Várhatóan közel ötszáz ezer vállalkozás mentesül ezáltal a bevallás-kitöltési kötelezettségétől. (Pénzügyminisztérium, 2019, AzÜzlet.hu, 2020)

2.2.4 Elektronikus fizetést elősegítő intézkedések

Egy adott ország készpénzállományának magas aránya egyrészt a fizetési infrastruktúra reálgazdasághoz viszonyított elmaradottságát is jelzi, másrészt számos hátrányos következménye is van:

- A gazdaság finanszírozásából hiányoznak a készpénzben tartott megtakarítások (elmaradt a hason a megtakarítóknál, kevesebb a forrás a beruházóknál).
- A készpénzes fizetési rendszer fenntartása jelentős nemzetgazdasági költséggel jár.

⁶ A mulasztási bírságtól mentesülés feltétele az online számlarendszerbe történő regisztráció.

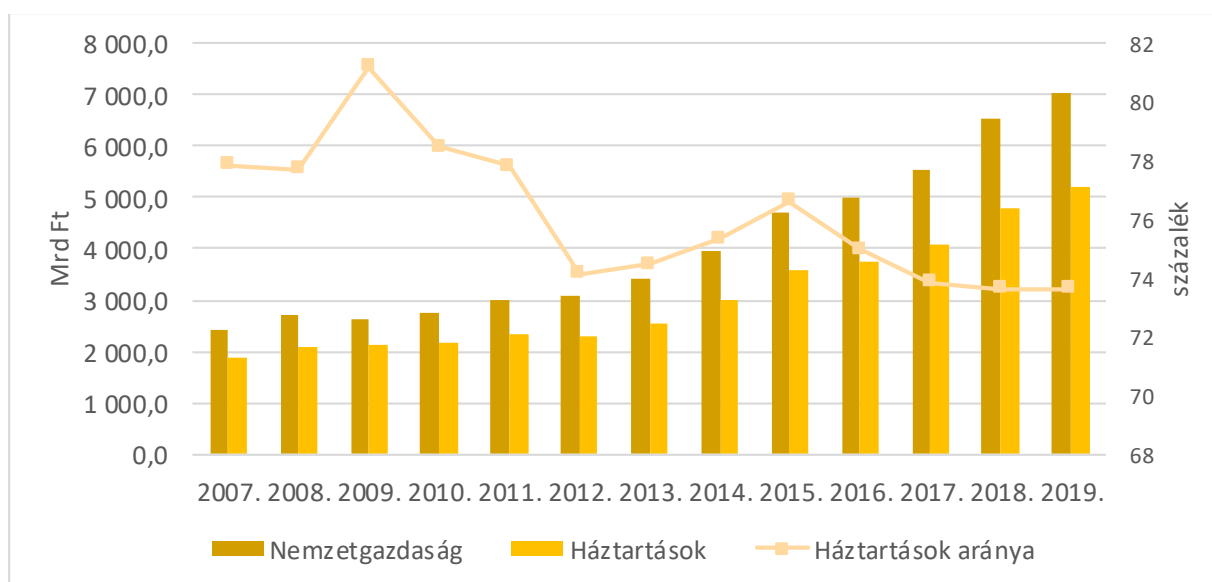
- A nagyarányú készpénzhasználat lehetőséget ad a feketegazdaság pénzügyi tranzakcióinak hatóságok előli eltitkolására. (Konvergencia Program, 2016)

A magyarországi pénzügyi kultúra fejlettségét a korábbi években az ÁSZ és több kutatás⁷ is értékelte. A kutatási eredmények több területen állapítottak meg elmaradást Magyarország esetében, így a lakosság korszerű, készpénzkímélő fizetési eszközök használatára vonatkozóan is. A Kormány a 2017-ben elfogadott, a lakosság pénzügyi tudatossága fejlesztésének stratégiájában célként határozta meg a magas készpénzforgalom csökkentését, a készpénz kímélő, korszerű fizetési módok használatának szélesebb körű elterjesztését.

Az MNB adatai alapján a nemzetgazdaság és a háztartások nem konszolidált készpénzállományának alakulását a 15. ábra mutatja.

15. ábra

A nemzetgazdaság és a háztartások készpénzállományának, arányának alakulása a 2007-2019. években (Mrd Ft és %)

Forrás: MNB (2020a) alapján ÁSZ szerkesztés

A nemzetgazdasági készpénzállomány értéke 2007 óta csaknem háromszorosára nőtt. Ezen belül a háztartások készpénzállománya – csökkenő tendenciát mutatva, de – minden évben jelentős arányt képviselt, az időszakot tekintve az összes forgalomban lévő készpénz állományának átlagosan 85%-át tette ki.

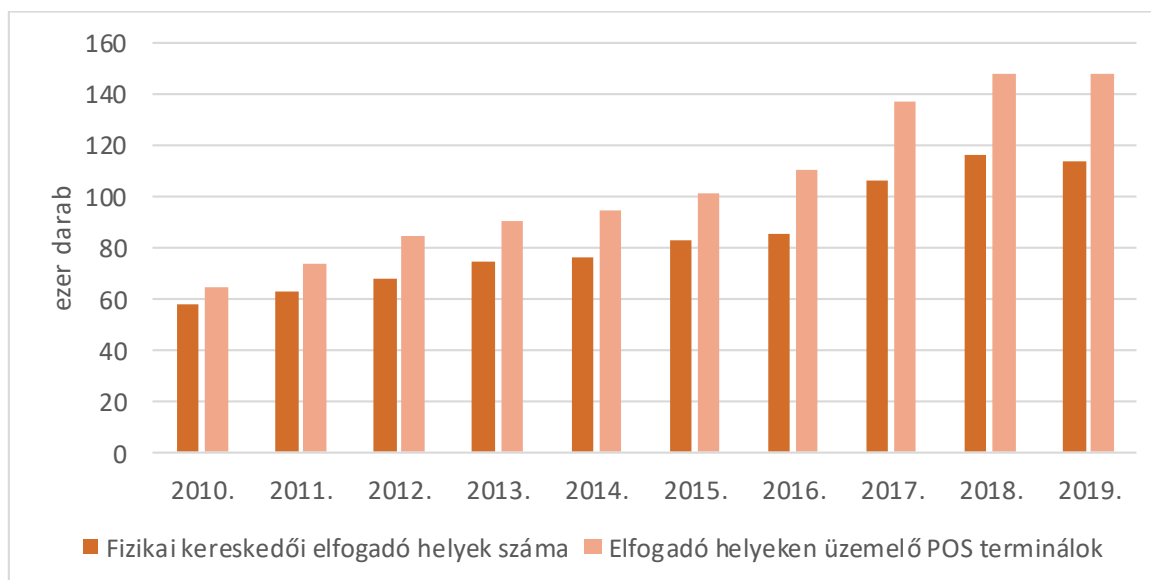
A Kormány a kedvezőtlenül nagyarányú hazai készpénzhasználat egyik okaként a kevés elektronikus fizetésre alkalmas kereskedelmi egységet, másik okként a feketegazdaságot jelölte meg, mivel a készpénzfelhasználás az anonimitása miatt alkalmas az illegális tranzakciók pénzügyi rendezéséhez és a feketegazdaságból származó jövedelem felhalmozásához. (Kormány, 2017) Célul tűzték ki a készpénzes tranzakciók visszaszorítását, ami egyrészt hozzájárulhat ahhoz, hogy csökkenjenek a készpénzforgalomhoz kapcsolódó nemzetgazdasági kiadások, másrészt segítheti a feketegazdaság visszaszorítására, felszámolására irányuló törekvéseket. Ezen túlmenően elektronikus tranzakciók részarányának növekedése az online pénztárgépek szűrési, ellenőrzési hatékonyságát is javíthatja. (Kormány, 2017)

⁷ Az OECD 2015-ben mérte fel a felnőtt lakosság pénzügyi tájékozottságát, pénzügyi kultúrájának fejlettségét 17 európai ország esetében. Az ÁSZ 2016-ban értékelte a hazai pénzügyi kultúra helyzetét.

Ezért 2016-tól az elektronikus fizetések ösztönzése érdekében POS-terminál telepítési program indult, melyhez a központi költségvetésben⁸ 2,4 milliárd forint állt rendelkezésre. A keretből a pénzforgalmi szolgáltatók számára új, korszerű terminálok beszerzéséhez és telepítéséhez biztosítottak támogatást. A programban résztvevő pénzforgalmi szolgáltatóknak azt is vállalniuk kellett, hogy a korábbi időszakra jellemző magas igénybevételi jutalékok helyett alacsonyabb díjakat számítanak fel az új elfogadó helyeknek. A korábbi magas díjak ugyanis nem tették vonzóvá a terminálok beüzemelését a vállalkozások, különösen a kis- és középvállalkozások számára, amelyek esetében a relatíve alacsony forgalmuk miatt nagyon nehezen térültek meg a terminálok telepítési és üzemeltetési költségei. Az intézkedéstől azt várták, hogy a terminálok száma egy év alatt 30%-kal emelkedik. Az elfogadó helyeken működő POS terminálok számának alakulását 2010 és 2019 között a 16. ábra mutatja.

16. ábra

A fizikai kereskedői elfogadó helyek és az elfogadó helyeken működő POS-terminálok számának alakulása (2010-2019)

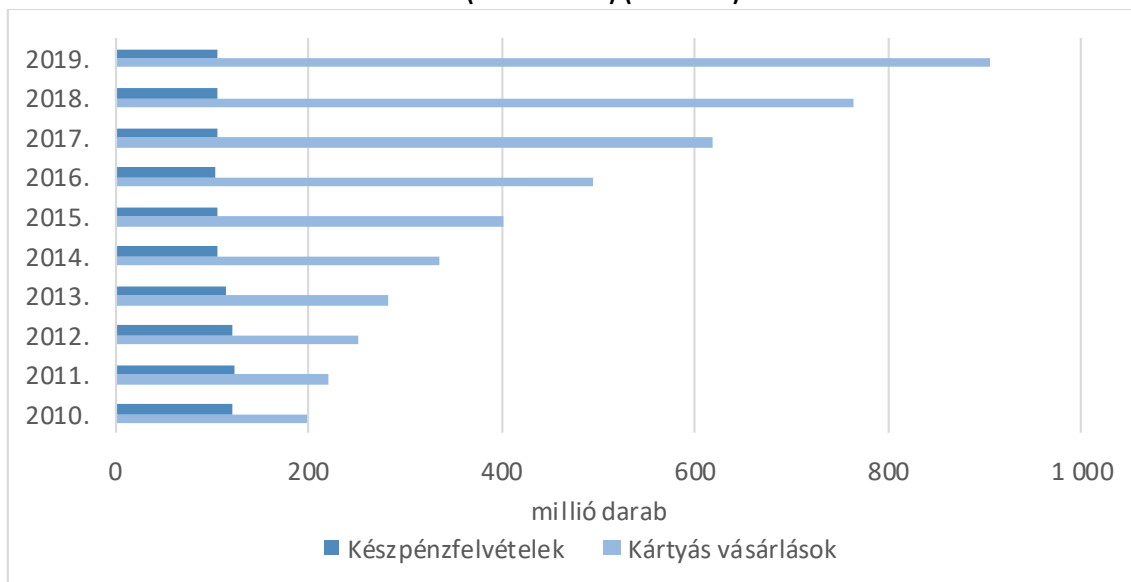
Forrás: MNB (2019b) alapján ÁSZ szerkesztés

2010 óta mind a fizikai kereskedői elfogadó helyek, mind pedig a POS terminálok száma megkétszereződött (bár a fizikai kereskedői elfogadó helyek száma 2018-ról 2019-re csökkent). A 2016. évi telepítési program hatására – a kormányzati elvárásoknak megfelelően – az elfogadó helyek és a terminálok száma jelentősen, több mint 30 százalékkal emelkedett.

A készpénzkímélő fizetési módok technikai feltételeinek bővülése kedvezően hatott a pénzüintézetek által kibocsátott kártyákkal történő vásárlások és készpénzfelvételek alakulására. (17. ábra)

⁸ A Kormány az elektronikus fizetési módok terjedése érdekében javasolt lépésekről szóló 1630/216. (XI. 17) Korm. határozatban döntött a bankkártya-elfogadó helyek elterjedésének támogatásáról, melynek keretösszegét 2,4 milliárd forintban határozta meg.

A hazai kibocsátású fizetési kártyákkal történt belső vásárlások és készpénzfelvételek számának alakulása (2010-2019.) (millió db)

Forrás: MNB (2020b) alapján ÁSZ szerkesztés

Látható, hogy 2010 óta közel ötszörösére nőtt a kártyás vásárlások száma, ezzel párhuzamosan a készpénzfelvételek száma pedig közel tizenöt százalékkal csökkent.

Az elért eredmények hozzájárultak a hazai pénzügyi infrastruktúra fejlesztéséhez, a gazdaság fehéritési törekvésekhez, de emellett segítette a kisebb forgalmú, gyengébb alkupozícióval rendelkező kis- és középvállalkozások modernizálását, versenyképességük javítását. Mindezek mellett támogatta a készpénzmentes fizetési módok vonzóbbá tételére, a lakosság pénzügyi tudatosságának emelésére, a készpénzállomány fokozatos csökkentésére irányuló gazdaságpolitikai célok megvalósulását. (Kormány, 2017)

3. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

3.1 Az Európai Unió kezdeményezései

A digitális gazdaság adóztatásának kérdéskörével kapcsolatban az ÁSZ a közelmúltban publikált elemzést (ÁSZ, 2020a). Az elemzés kitért rá, hogy az EU közösségi szinten is felismerte a digitalizáció növekedése következtében felmerült kérdéseket. Az EU tapasztalatai alapján a tagállamok kisebb sikereket értek el egyénileg a globális kihívásokkal szemben, az EU ezért szorgalmazta az egységes fellépést, melynek érdekében uniós szabályozók módosítását és projekteket kezdeményezett. Az EU az adóbevételek biztosítása terén magának vallja azt az elvet, hogy a méltányos adóztatás az EU szociális és gazdasági modelljének fontos része. Az adóbevételek hiánya és az adóelkerülés kockázatot jelent a tagállamok számára funkcióik teljesítésére nézve, torzítja a versenyt és aláássa az állam és az állampolgárok közötti viszonyt. Ezekkel összefüggésben az EU célkitűzése az egységes piac integritásának védelme és megfelelő működésének biztosítása, az EU-n belüli államháztartások fenntarthatóságának biztosítása és a nemzeti adóalapok erodálásának megelőzése. Az áfa szabályozását az Európai Unióban az 1. melléklet részletezi.

A méltányos adóztatás három alappillére az EU-ban az átláthatóság, a hatékonyság és az együttműködés a globális „jó kormányzás” érdekében. Az átláthatóság javítása érdekében 2015-ben indult átláthatósági kampány, melynek részét képezte a tagállamok közötti adóügyi információcsere rendszere. A tagállamok adóhatóságai hozzáférést biztosítottak egymás részére a pénzmosás elleni adatbázishoz; bevezették a korlátozott banktitok rendszerét, kialakították a pénzügyi közvetítő rendszer átláthatóságának követelmény rendszerét. Az adóztatás hatékonyságának növelése érdekében az EU Tanácsa elfogadta az adóelkerülés elleni irányelv módosítását. (Európai Bizottság, 2019b)

Az EU Gazdasági és Pénzügyi Tanácsa 2017. december 5-ei ülésén elfogadta az e-kereskedelelem áfa csomagot. Ennek célja az volt, hogy az akkor érvényben lévő hozzáadottérték-adó szabályokat egyszerűsítsék az e-kereskedelemben résztvevők számára. A szabályozás csomag többek között kiterjed az eltérő tagállamokban felmerülő hozzáadottérték-adó kötelezettségek egyszerűsítésére, illetve a hozzáadottérték-adó bevallásokra és befizetésekre minden, vállalkozás és fogyasztó (B2C) között létrejövő szolgáltatás és a távolsági értékesítés esetében. Az új szabályozás teljes mértékben 2021. január-1-jén lép életbe, azonban a vállalkozások számára már 2019-től elérhetőek voltak az egyszerűsített „értékesítés helye” szabályok, amelyek az elektronikus szolgáltatásokra, valamint a telekommunikációs és műsor-terjesztési szolgáltatásokra vonatkoztak.

A távkereskedelelem hozzáadottérték-adóval kapcsolatos kérdése mellett az adócsalások és az adókikerülés jelensége, különösen az áfacsalások súlyos problémát jelentenek mind tagállami szinten, mind az Európai Unió egészében. A hozzáadottérték-adó csalások visszaszorítására uniós szinten kialakított eszközrendszer egyik eleme az EUROFISC hálózat. Magyarországon az EUROFISC hálózat működtetésével a NAV foglalkozik.

Az EUROFISC egy több munkaterülettel rendelkező kezdeményezés, amely az Európai Tanács 904/2010/EU rendelete alapján jött létre. Célja, hogy a hozzáadottérték-adó területén felmerülő csalások megakadályozását segítse nemzetközi közigazgatási együttműködés keretében, információcsere útján. Az e-kereskedelelem terjedésével kapcsolatos kérdések megvitatása, kezelése érdekében jött létre az EUROFISC 5. számú munkacsoport. A munkacsoport célja, hogy az e-kereskedelemmel kapcsolatos adózási információkat meg tudják osztani a tagállamok egymással, segítve ezzel az áfacsalások elkerülését, felderítését.

3.2 EU tagállamok jó gyakorlatai

Az EU kezdeményezések mellett tagállami szinten is egyre több helyen jelentek meg az adóbevételek növelését elősegítő digitalizációhoz kapcsolódó intézkedések. Több tagállam kezdte meg a biztonságos vagy

online pénztárgépek bevezetését, illetve az online pénztárgépek rendszeréhez kapcsolódó szabályozás kialakítását. Az online pénztárgépek bevezetésén túlmenően a közútforgalmi ellenőrző rendszerek vonatkozásában is található példa a tagállamok gyakorlatában a magyar EKÁER mellett. Egyéb digitalizációs eszközök bevezetésére példa a Csehország által végrehajtott reform, amelynek egyes elemeit összehasonlítva a magyar digitális újításokkal leginkább az online számlarendszerhez hasonlíthatóak.

3.2.1 Az online pénztárgépek bevezetése

Az online pénztárgépek bevezetése vonatkozásában az OECD több tanulmányt is készített az elmúlt években. A 2019-ben publikált „*Online pénztárgépek bevezetése*” című tanulmány kitért számos EU tagállam által elért eredményre is, és megállapította, hogy több ország olyan szabályozást vezetett be, amelyek előírják a kiskereskedelmi vállalkozások számára, hogy olyan biztonságos elektronikus pénztárgépet – beleértve az online pénztárgépeket is – használjanak, amelyek adózási megfelelés céljából képesek az értékesítési adatok generálására és megőrzésére. (OECD, 2019)

A tanulmány négy fő célt állapított meg a biztonságos elektronikus pénztárgépek bevezetésével kapcsolatban:

- jobb adózási teljesítmény
- a tisztességes verseny védelme
- adminisztrációs terhek csökkentése
- fokozott fogyasztói védelem.

A tanulmány szerint azonban mind a költségek, mind az előnyök jelentősen változhatnak az adott ország kontextusától, valamint a végrehajtási döntésektől függően. Az elektronikus pénztárgépek vonatkozásában pozitívum, hogy különböző generációi hamisítás biztosabbá váltak, egyre nehezebb manipulálni az adatokat, miután megtörtént a tranzakció bejegyzése a pénztárgépbe. A biztonságos elektronikus pénztárgépek legújabb generációja az online pénztárgép. Az online pénztárgépek, amelyek időszakosan vagy valós időben küldenek tranzakciós adatokat az adóhatóságnak, megkönnyíthetik az ilyen gyakorlatok felismerését azáltal, hogy az adóhatóságoknak nagy mennyiségű adatot nyújtanak a kiskereskedelmi szektor egészéből. Mivel egyre több adat gyűlik össze az online pénztárgépekből az idő múlásával, annál jobbak lehetnek az algoritmusok az anomáliák felderítésében a további vizsgálatok céljából. Mindazonáltal a biztonságos elektronikus pénztárgépek továbbra is sérülékenyek a lefölösés szempontjából, ugyanis a pénztárgépek csak a bekerülő adatokat védik, azonban nem ösztönözik a pénztárgépek használatára. Lefölösésnek azt a gyakorlatot nevezik, amikor a tranzakciókat nem rögzítik a számlán, és a pénztárgép nem állít elő bizonylatot.

A biztonságos elektronikus pénztárgépekhez kapcsolódó szabályozások eltérőek attól függően, hogy az egyes tagállamok által meghatározott jogszabályok milyen típusú biztonságos elektronikus pénztárgépekre vonatkoznak. Egyes tagállamok biztonságos elektronikus pénztárgépekkel, egyes tagállamok online pénztárgépekkel kapcsolatos jogszabályokat léptettek életbe.

Ausztriában 2016 elejétől vált kötelezővé a pénztári bizonylatok kiállítása. Az éves szinten 15 000 eurót meghaladó forgalmú vállalkozásoknak elektronikus pénztárgépekkel vagy egyéb elektronikus nyilvántartási rendszerekkel kellett rendelkezniük a tranzakciók digitális rögzítéséhez. Minden pénztárgép adatgyűjtési naplót készített az egyes készpénzes tranzakciók rögzítésére és tárolására. Az adatgyűjtési naplónak haldéktalanul exportálhatónak kellett lennie az adóhatóság kérésére. 2017 áprilisától biztonságos elektronikus aláírást létrehozó eszközt kellett elhelyezni a pénztárgépben, és az elektronikus aláírást minden bizonylaton ki kellett nyomtatni.

Belgiumban 2014-ben az áfacsalások visszaszorítása érdekében szabályozták a tanúsítvánnyal rendelkező pénztárgépek bevezetését. A megoldás négy pillérből állt: az adatok biztonságát biztosító technikai megoldás bevezetése; az eszközök biztonsági célú tanúsítása; valamennyi eszköz regisztrálása a Pénzügyminisztériumban; valamint a helyszíni ellenőrzéshez kapcsolódó program kialakítása.

Hollandiában önkéntes minőségi védjegyet dolgoztak ki. Ez a minőségi jel azt jelezte, hogy a pénztárgép megfelelt az adatok megbízható tárolására és feldolgozására vonatkozó követelményeknek, és hogy a tranzakciók változásai észlelhetők voltak. A minőségbiztosítási mutatók indikátorait a pénztárgépek fejlesztőivel és forgalmazóival folytatott széles körű konzultációt követően dolgozták ki.

Svédország megköveteli, hogy az értékesítéseket olyan pénztárgépben kell nyilvántartani, amely lehetővé teszi az ellenőrizhetőséget. A pénztárgépgyártóknak meg kell felelniük a meghatározott előírásoknak a nyilvántartás használatának jóváhagyásához. A pénztárgépek ellenőrzési egységének tanúsítványát a svéd adóhatóság állítja ki. Az adófizetőknek regisztrálniuk kell az adóhatóságnál, hogy megerősítsék a megfelelő pénztárgép használatát. A vezérlőegységben lévő információk titkosítva vannak, és csak az adóhatóság olvashatja le azokat.

3.2.2 Közútforgalmi ellenőrző rendszerek bevezetésével kapcsolatos tapasztalatok

Lengyelország a magyar EKÁER rendszerhez hasonlóan 2017-ben kidolgozta az úgynevezett érzékeny áruk közúti fuvarozásának monitoring rendszerét (SENT), amely magában foglalta többek között a benzin és kőolajszármazékok, adalékanyagok, fűtőolaj, és kenőanyagok, szállítására vonatkozó szabályozást. A rendszert 2018 októberében a vasúton szállított termékekre is kiterjesztették. (MKFE, 2017)

Szlovákiában a magyar EKÁER alapján kidolgozott lengyel SENT rendszer 2017. május 1-jei hatályba lépését követően 2018-ban a szlovák adóhivatal is megkezdte az online közúti ellenőrzés új rendszerének alkalmazását.

3.2.3 Egyéb digitalizációs tapasztalatok

Csehország átfogó reformot hajtott végre az áfa beszedése terén. A reform 3 pillérré épült: a fordított adózás, az áfa kontroll dokumentum, és az eladások elektronikus regisztrációja. 2016. január 1. óta kötelező az úgynevezett áfa kontroll dokumentum használata, melyet havonta töltenek ki az adózók, elektronikus formában. Szintén 2016-ban vezették be a gazdaság fehéritését célzó eladások elektronikus regisztrációját, amely lehetővé teszi a magánvállalkozók és az adóhatóság online kommunikációját. (Cseh Kormány, 2016) Az eddig szektorálisan alkalmazott fordított mechanizmussal kapcsolatos pozitív cseh tapasztalatok nyomán általánossá tették a fordított áfa fizetést. Az EU Tanács jóváhagyásával, 2020. január 1-jével vezették be a mechanizmust az áfacsalások elleni küzdelem keretében. A mechanizmus alkalmazása a 17500 EUR-t meghaladó B2B ügyletek esetén történik. (Deloitte, 2020)

3.3 Nemzetközi ellenőrzési tapasztalatok

Lengyelország – Magyarországhoz hasonlóan – az elmúlt években megkezdte a digitális eszközök (pl. elektronikus elszámoló rendszer, SENT) bevezetését az adózásban. A lengyel számvevőszék 2019-ben publikálta az áfabeszedés nehézségeit, szabályozását, valamint az áfarés alakulását bemutató ellenőrzési jelentését a 2007-2018 évek vonatkozásában. Lengyelországban az áfabevétel képezi az államháztartás fő bevételi forrását (2018-ban 46%-ot), így az áfa elkerülés csökkenti az adóbevételeket, és ennek eredményeként korlátozza a közfeladatok ellátását.

A lengyel számvevőszék által készített ellenőrzés fókuszkérdése az volt, hogy: „*a lengyel pénzügyminiszter hatékonyan felügyelte-e az általános forgalmi adó beszedését, és a felügyeleti tevékenysége hozzájárult-e az adókikerülés megakadályozásához?*” Az ellenőrzött időszak a 2007–2018. évek voltak. Az ellenőrzés a pénzügyminisztériumra és a felügyelete és irányítása alá tartozó adóhivatalra terjedt ki.

Az ellenőrzés arra az eredményre jutott, hogy az ellenőrzött időszakban a pénzügyminiszter számos felügyeleti tevékenységet vállalt az áfa-beszedési rendszer javítása és az állami bevételek növelése érdekében. A pénzügyminiszter 2007-2015. között rendszeresen értékelt az áfabevétel alakulását, azonban az áfabeszedés hatékonysága nem járult hozzá az áfarés csökkentéséhez. Az ellenőrzés megállapította, hogy Lengyelországban fokozatosan fejlesztették azokat az eszközöket, amelyek támogatják a kockázatelemzés

folyamatát, az áfa-beszedés veszélyeinek felderítését és meghatározását, azonban ezek a fejlesztések eltérő ütemben és eltérő hatékonysággal mentek végbe. A pénzügyminiszter a 2009 és 2015. közötti években az áfa-csalások elleni fellépés elsődleges eszközének az ellenőrzési tevékenységet tartotta, jogalkotási intézkedéseket csak abban az esetben kezdeményezett, amennyiben az előbbi nem bizonyul elégségesnek. A jogalkotási módszer alkalmazására vonatkozó döntések meghozatala azonban túl hosszú volt, ami potenciálisan lehetővé tette az áfabevétel elmaradását. A 2016–2018. közötti években az adórendszert érintő jogszabály módosítások elősegítették az adórendszer hatékonyságának növekedését. Fontos minőségi változást az áfabevétel vonatkozásában a digitális eszközök 2017-2018. évi bevezetése jelentette. 2017-től a nagy- és középvállalkozások kerültek be az elektronikus elszámoló rendszerbe, 2018-tól kiegészült a kisvállalkozásokkal. Az elektronikus elszámoló rendszer hozzájárult az adatok kockázatelemzésének és ellenőrizhetőségének javulásához és az adóbeszedés hatékonyságának növeléséhez. Az ellenőrzés rámutatott, hogy az áfabevétel növelése és az áfarés további csökkentése érdekében folytatni kell a modern eszközök előkészítésével és használatával kapcsolatos tevékenységet. (NIK, 2019)

MELLÉKLETEK

1. melléklet: Az áfa szabályozása az Európai Unióban
2. melléklet: Az Áfa tv. változásai az egyes termékek, szolgáltatások adómértékének vonatkozásában 2009-2020. között
3. melléklet: Digitális eszközök szabályozása

1. melléklet: Az áfa szabályozása az Európai Unióban

A tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról az Unió az 1977. május 17-i 77/388/EGK tanácsi irányelvben rendelkezett, amelyet több alkalommal jelentős mértékben módosítottak. A 2006-os, a hozzáadottérték-adó rendszerének átláthatósága és az ésszerűsége érdekében történt átdolgozás (2006/112/EK irányelv) során az Európai Unió ugyan egységes szabályokat állapított meg az áfára vonatkozóan, azonban azokat az egyes tagállamok eltérően alkalmazhatják. Ez azt jelenti, hogy az EU nem rendelkezik egységes adópolitikával a hozzáadottérték-adók vonatkozásában, azonban – mivel azok a tagállamok által az EU költségvetésébe történő befizetések alapjául szolgálnak – meghatározta a tagállamok által alkalmazandó egységes kereteket. (ÁSZ, 2019a) A vonatkozó uniós irányelv előírásai alapján az adó általános adómértéke nem lehet kevesebb, mint 15%, ugyanakkor alkalmazandó felső határt nem tartalmaz. Továbbá a tagállamok egy vagy két kedvezményes adómértéket alkalmazhatnak meghatározott termékértékesítési és szolgáltatásnyújtási kategóriákra vonatkoztatva. A kedvezményes adómérték nem lehet kevesebb, mint 5%, az adóalap százalékában meghatározva. Ugyanakkor az irányelv lehetővé teszi azon tagállamok számára, amelyek 1991. január 1-jén a kedvezményes körön túli termékek és szolgáltatások esetében adómentességeket vagy alacsonyabb kedvezményes adómértékeket alkalmaztak, azokat továbbra is alkalmazhassák. (Európai Bizottság, 2019a)

A Tanács 2009. október 19-én elfogadta a 2009/132/EK irányelvet, amely lehetővé tette, hogy az irányelvben meghatározott hozzáadottérték-adó alóli mentességeket az egyes tagállamok az általuk megszabott feltételek szerint adhassák meg, aminek célja, hogy megelőzzék a verseny bármilyen torzulását és az adófizetési kötelezettség kijátszását.

2010. október 7-én elfogadták a hozzáadottérték-adó kivetése és beszedése területén történő közigazgatási együttműködésről és csalás elleni küzdelemről szóló 904/2010/EU rendeletet. A rendelet célja az volt, hogy meghatározza azokat az eljárásokat, amelyek lehetővé tették az uniós tagállamok hatóságai számára, hogy együttműködjenek, és megosszák egymással a hozzáadottérték-adóra vonatkozó információkat. Ennek keretében a rendelet a hozzáadottérték-adó csalás elleni küzdelem terén folytatott többoldalú együttműködés elősegítése és megkönnyítése érdekében létrehozott egy hálózatot, amely a célzott információk tagállamok közötti gyors cseréjére szolgált (EUROFISC).

Az EUROFISC keretein belül a tagállamok

- hozzáadottérték-adó csalás elleni küzdelmet szolgáló, többoldalú korai riasztórendszert hoztak létre;
- koordinálták a célzott információk gyors többoldalú cseréjét minden olyan területen, amelyen az EUROFISC működik;
- koordinálták a részt vevő tagállamok EUROFISC-kapcsolattartóinak a kapott figyelmeztetésekre való reagálásával összefüggő munkáját.

282/2011/EU végrehajtási rendelet célja az volt, hogy a 2006/112/EK irányelvre vonatkozó végrehajtási rendelkezések megállapításával az akkori hozzáadottérték-adó rendszer egységes alkalmazását biztosítsa, különös tekintettel az adóalanyokra, a termékértékesítésre és a szolgáltatásnyújtásra, illetve az adóztatandó ügyletek teljesítési helyére az arányosság elvével összhangban.

A digitalizáció terjedésével az EU-ban is megnőtt azon termékek és szolgáltatások nemzetközi kereskedelmének volumene, melyek távolról is nyújthatóak a fogyasztók részére. Mivel az online értékesítésekhez kapcsolódó áfa tekintetében sok ország biztosít adómentességet, illetve a külföldi értékesítők által nem adóalany fogyasztók részére teljesített ügyletek esetén az adó beszedése nehézkes, az online értékesítésből beszedett áfa a nemzeti költségvetésekben aránytalanul alacsony szinten jelenik meg. (ÁSZ, 2020b)

Az EU az online kereskedelemről fakadó áfabevétel alacsony szintjének elkerülése céljából 2017-ben a digitális egységes piaci stratégiájának részeként két rendeletből és egy irányelvből álló csomagot fogadott el. (Adó Online, 2019)

- A Tanács 2017/2454 rendelete a hozzáadottérték-adó területén történő közigazgatási együttműködésről és csalás elleni küzdelemről szóló 904/2010/EU rendelet módosításáról
- A Tanács 2017/2459 végrehajtási rendelete a közös hozzáadottérték-adó rendszerről szóló 2006/112/EK irányelv végrehajtási intézkedéseinek megállapításáról szóló 282/2011/EU végrehajtási rendelet módosításáról
- A Tanács 2017/2455 irányelve a 2006/112/EK irányelvnek és a 2009/132/EK irányelvnek a szolgáltatásnyújtásra és a termékek távértékesítésére vonatkozó bizonyos hozzáadottérték-adó kötelezettségek tekintetében történő módosításáról

A Tanács 2017/2454 rendelete a korábbi, a tagállamok közötti adatcserére és az adatok tárolására vonatkozó szabályozást kiegészítette azzal, hogy 2021. január 1-től a termékek távértékesítése, valamint a távközlési szolgáltatásoktól, műsorszolgáltatásoktól vagy elektronikus úton nyújtott szolgáltatásoktól eltérő szolgáltatások esetében szintén az azonosítót kiadó tagállam és a fogyasztás szerinti tagállam közötti adat-szolgáltatásra és pénzáttalásra vonatkozó szabályokat alkalmazzák. Harmadik országokból importált termékek távértékesítése esetében szintén követelményként határozza meg, hogy az import szerinti tagállam azonosítani tudja azoknak a kis értékű küldeményeknek a behozatalát, amelyekre a hozzáadottérték-adó a különös szabályozások egyike alapján fizetendő.

A Tanács 2017/2459 végrehajtási rendelete megállapította, hogy a nem adóalanyok részére teljesített távközlési-, műsor-, vagy elektronikus úton nyújtott szolgáltatások teljesítési helye vonatkozásában a szabályozás és az azok alátámasztásához kapcsolódó egymásnak nem ellentmondó bizonyítékok beszerzése rendkívül nagy terhet jelent. Ezért az erre vonatkozó 24b. cikket több ponton módosította, és egyszerűsítette a nem adóalanyok részére teljesített távközlési-, műsor-, vagy elektronikus úton nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó hozzáadottérték-adó szabályozást.

A Tanács 2017/2455 irányelvének célja, hogy a korábbi szabályozások vonatkozó rendelkezéseit hozzáigazítsa a digitális fejlődéshez, figyelembe véve a rendeltetési hely szerinti adóztatás elvét, továbbá a tagállami adóbevételek védelmének, az érintett vállalkozások számára az egyenlő versenyfeltételek megteremtésének és a rájuk háruló terhek minimálisra csökkentésének a szükségességét. További kiegészítés készült többek között azoknak az adóalanyoknak az érdekében, amelyek nem adóalanyok részére a távközlési, a műsor- vagy az elektronikus úton nyújtott szolgáltatásoktól eltérő szolgáltatásokat nyújtanak. A módosítás célja az volt, hogy ne kelljen mindegyik olyan tagállamban hozzáadottérték-adó azonosító számmal rendelkezniük, amelyben az említett szolgáltatások hozzáadottérték-adó kötelesek, a tagállamoknak engedélyezniük kell az ilyen szolgáltatásokat nyújtó adóalanyok számára, hogy igénybe vehessék a nyilvántartásba vételre, valamint a hozzáadottérték-adó bevallására és befizetésére szolgáló informatikai rendszert, amely lehetővé teszi számukra, hogy az említett szolgáltatásokat terhelő hozzáadottérték-adót egyetlen tagállamban vallják be és fizessék be.

Ezek mellett az irányelv kiter az online platformokon folytatott kereskedelem, illetve a távértékesítésből származó hozzáadottérték-adó fizetési kötelezettségek szabályozására. Az irányelv szerint a tagállamok előírhatják, hogy távértékesítés (pl.: online piactér, platform) esetén az adófizetésre kötelezett személytől eltérő személy az adófizetésre kötelezett személlyel egyetemlegesen felelős legyen a hozzáadottérték-adó megfizetéséért, azonban a tapasztalatok alapján a rendelkezés nem bizonyult elégségesnek a hozzáadottérték-adó eredményes és hatékony beszedésének biztosításához. Ezért az eladókra, az adóhatóságokra és a fogyasztókra háruló adminisztratív terhek csökkentése érdekében azokat az adóalanyokat, akik, illetve amelyek elektronikus felületek révén elősegítik a termékek távértékesítését, be kell vonni a szóban forgó értékesítéseket terhelő hozzáadottérték-adó beszedésébe, és ennek érdekében elő kell írni, hogy az említett adóalanyokat kell az értékesítést végző személynek tekinteni.

2. melléklet: Az Áfa tv. változásai az egyes termékek, szolgáltatások adómértékének vonatkozásában 2009 és 2020 között

A 2009. évben az Áfa tv. 18 százalékos kulcs alkalmazását tette lehetővé a tej és tejtermékek egyes csoportjai, valamint a gabona, liszt, keményítő vagy tej felhasználásával készült termékek meghatározott csoportjai esetében. 2010-től 18%-os áfa terhelt a kereskedelmi szálláshely-szolgáltatást, 5%-os a távhőszolgáltatást, valamint 2011-től az élőzenét. 2012-től 18%-os áfát kellett fizetni a zenés, táncos rendezvényekre való belépést biztosító szolgáltatás után, majd 2013-ban további gyógyászati segédeszközök kerültek a kedvezményes, 5%-os áfa körbe.

A 2014. évtől a nagykereskedelmi mennyiségű sertéshús áfájának csökkentésére került sor 27%-ról 5%-ra gazdaságfehérítési illetve szociális indokok alapján. 2015 januártól a nagytestű élő állatok (szarvasmarha, kecske, juh) és vágott testek esetében történt áfakulcs-csökkentés, amely alapján az élő állatok vagy a friss, hűtött vagy fagyasztott húsok köztes kereskedelmére vált alkalmazhatóvá a 27%-ról 5%-ra csökkentett áfakulcs. Az intézkedés célja a vállalkozások közti tranzakciók tekintetében a tenyésztés, illetve a nagykereskedelem folyamatainak fehérítéséhez való hozzájárulás volt. (NAV, 2014)

A 2016. évtől hatályos az emberi fogyasztásra alkalmas házi sertéshús friss, hűtött és fagyasztott termékeinek áfa csökkentése. A 27%-ról 5%-ra történő csökkentés a feldolgozott, a fogyasztók számára elérhető termékeket érintette, részben a vállalkozások közti, illetve a vállalkozás és a fogyasztó közti tranzakciók vonatkozásában. A kivételt jelentő termékek körének meghatározásával cél volt egyes kormányzati egészségpolitikai célok megvalósítása is (NAV, 2015).

A lakáspiaci kínálat kiegyensúlyozása, az építőipari teljesítmények fokozása érdekében valamint a foglalkoztatás bővítése céljából 2016-tól az új építésű lakások áfája 27%-ról 5%-ra csökkent. (NAV, 2016c) Az értékesített ingatlanoknak a kedvezményes áfakulcs alkalmazásához új ingatlanok, lakóingatlanok kellett minősülniük, valamint a hasznos alapterületüknek a jogszabályban meghatározott értékhatáron belülnek kellett lenniük. A kedvezményes adókulcs 2019. december 31-ig volt hatályban, azt követően ismét az általános adómérték érvényes a lakásértékesítésre. (ÁSZ, 2019a) (2021. január 1-jétől ismét várható az 5%-ra történő csökkentés.)

2017. január 1-jétől egyes baromfitermékek értékesítése esetében csökkent az áfa mértéke 27%-ról 5%-ra. Kedvezményes adókulcs alá kerültek továbbá az élelmezési célra alkalmas baromfivágási melléktermékek, belsek. A tej értékesítése esetén alkalmazandó 5%-os adómérték szintén 2017. január 1-jétől lépett hatályba. (NAV, 2016a). A tojás értékesítése esetében a 27%-os áfa 2017. január 1-től csökkent 5%-ra. (NAV, 2016b).

Az internet szolgáltatások minél szélesebb körben történő elérhetősége céljából 2017. január 1-jétől 27%-ról 18%-ra csökkent az internet hozzáférési szolgáltatások áfa kulcsa. Ugyancsak 2017. január 1-jétől az étkezőhelyi vendéglátás áfája is 18%-ra csökkent. A kedvezményes adókulcs az éttermekben az étel és a helyben készített, nem alkohol tartalmú italforgalom esetében vált alkalmazhatóvá. (NAV, 2016d)

2018. január 1-jétől újabb lépésben 18%-ról 5%-ra csökkentette a kormány az internet-hozzáférési szolgáltatás áfáját és az étkezőhelyi vendéglátás áfáját is. Továbbá 2018-ban az emberi fogyasztásra alkalmas élőhal, illetve halhús, és a feldolgozáshoz kapcsolódó melléktermékek és belsek áfája is csökkent 27%-ról 5%-ra. 2018-ban ezen túlmenően a házi sertés élelmezési célra alkalmas vágási mellékterméke és belsege tekintetében is csökkent az áfakulcs 27%-ról 5%-ra. (NAV, 2017)

2019-től átsorolásra kerültek az 5%-os kedvezményes áfakulcs alá az UHT és ESL tejek, ezáltal valamennyi tej a kedvezményes kulccsal adózik. (NAV 2018b)

A kereskedelmi-szálláshely szolgáltatást 2019. december 31-ig terhelő 18%-os, kedvezményes adómérték 2020. január 1-jétől 5%-ra csökkent. (NAV, 2019)

3. melléklet: Digitális eszközök szabályozása

Online pénztárgépek szabályozása

A Kormány az 1059/2013. (II. 13.) Korm. határozattal döntött az online pénztárgépek bevezetéséről, amelyben felszólította a nemzetgazdasági minisztert, hogy az Áfa tv. 260. § (1) bekezdés c) és e)-h) pontjában foglalt felhatalmazás alapján jogalkotási hatáskörébe tartozó rendeletben a NAV online adatkapcsolatra képes pénztárgépek bevezetését kezdje meg.

A nemzetgazdasági miniszter a pénztárgépek műszaki követelményeiről, a nyugta kibocsátásra szolgáló pénztárgépek forgalmazásáról, használatáról és szervizeléséről, valamint a pénztárgéppel rögzített adatok adóhatóság felé történő szolgáltatásáról szóló 48/2013. (XI. 15.) NGM rendelettel megállapította többek között az online pénztárgépek kötelező bevezetését. Az online pénztárgépek bevezetésének időpontját a 36/2016. (IX. 27.) NGM rendelet határozta meg, amely alapján 2017. január 1-jétől vált kötelezővé minden kereskedelmi és szolgáltató egységben az online pénztárgép használat.

A szabályozáson túl a NAV az online pénztárgépet alkalmazók számára saját működtetésű honlapján tájékoztatást nyújt, ezzel is elősegítve az online pénztárgépek bevezetésével elérni kívánt gazdaságfehérítési folyamatot.

Az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer szabályozása

A Kormány az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer bevezetésével összefüggő jogalkotási és egyes fejlesztési feladatokról szóló 1629/2014. (XI. 6.) Korm. határozatban döntött az EKÁER bevezetéséről. A 1629/2014. (XI. 6.) Korm. határozatnak megfelelően az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer működéséről szóló 5/2015. (II. 27.) NGM rendelettel a nemzetgazdasági miniszter elrendelte az EKÁER bevezetését. Az 5/2015. (II. 27.) NGM rendelet 2015. március 1-jétől kezdődően több lépésben lépett hatályba.

2016-ban a kormány megfogalmazta az EKÁER továbbfejlesztésének szükségességét. Az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer szükséges továbbfejlesztéséhez és külső üzemeltetés támogatásának biztosításához kapcsolódó feladatok meghatározásáról szóló 1706/2016. (XII. 5.) Korm. határozat többek között a Nemzeti Tengelyűl- és Kapcsolódó Ellenőrzéseket Támogató Hálózat fejlesztéséről rendelkezett.

A NAV az EKÁER vonatkozásában létrehozott egy honlapot, amely a rendszerbe történő regisztráció mellett lehetősége ad a felhasználók részére a rendszerrel kapcsolatos információk, jogszabályok megismerésére.

Online számlarendszer szabályozása

Az Áfa tv. online számlarendszerre vonatkozó előírása szerint 2018. július 1-jétől az adózók a legalább százezer forint áfataralmú kibocsátott számlák adatairól valós idejű adatszolgáltatást tesznek.

Az Áfa. tv. 2020. július 1-jétől hatályos módosítása alapján a százezer forintos összeghatár megszűnt. Online számlaadat-szolgáltatásra kötelezettek lettek mindazok, akik az alábbi feltételeknek együttesen megfelelnek:

- áfaalanyok,
- belföldön nyilvántartásba vett áfaalany részére, belföldön teljesítenek termékértékesítést, szolgáltatásnyújtást, és
- erről számlát, számlával egy tekintet alá eső okiratot állítanak, bocsátanak ki.

A felhasználók számára a tájékozódás, és a rendszer megismerésének könnyítés céljából rendelkezésre áll egy a NAV által működtetett honlap, amely részletesen bemutatja a rendszer működését, illetve a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket. A honlap tájékoztatása alapján az online számlázásra vonatkozó szabályozás 2021. január 1-jétől ismét módosul. 2021. január 1-jétől várhatóan az online számlarendszer a magán-személyeknek kiállított számlák adatait is kezelni fogja.

IRODALOM

- Adó Online (2010): Az Európai Bíróság elé kerül az áfatörvény, 2010. március 21. <https://ado.hu/ado/az-europai-birosag-ele-kerul-az-afatorveny/?hilit=%27LAP%27> (letöltés: 2020. október 1.)
- Adó Online (2019): Az elektronikus kereskedelem forgalmi adóztatása az Európai Unióban, 2019. január 23. <https://ado.hu/ado/az-elektronikus-kereskedelem-forgalmi-adoztasa-az-europai-uniban/>
- Agrárgazdasági Kutató Intézet (2013): A mezőgazdasági és az élelmiszeripari termékekre vonatkozó áfarendszer és –mérték változása és hatásai. (http://repo.aki.gov.hu/282/1/2013_%C3%A1farend-szer_%C3%A9s-m%C3%A9rt%C3%A9k_%281%29.pdf) letöltve: 2019.05.14.
- Állami Számvevőszék (2016): Az Állami Számvevőszék stratégiai dokumentumrendszere – Az Állami Számvevőszék módszertani és nemzetközi stratégiája https://www.asz.hu/storage/files/files/ASZ_strategia/asz_strategia.pdf?download=true
- Állami Számvevőszék (2019a): Az általános forgalmi adó csökkentés hatásai a fenntartható kifejlesztés folyamataira https://www.asz.hu/storage/files/files/elemlzesek/2019/afa_20191206.pdf?download=true
- Állami Számvevőszék (2019b): Felülvizsgált ÁSZ részstratégiák https://www.asz.hu/storage/files/files/ASZ_strategia/reszstrategia2019.pdf?download=true
- Állami Számvevőszék (2020a): A digitális gazdaság megadóztatásának aktuális kérdéseiről, a modern gazdasághoz illeszkedő új uniós adószabályokról értékelő elemzés figyelemmel a terület ellenőrizhetőségére https://www.asz.hu/storage/files/files/elemlzesek/2020/a_digitalis_gazdasag_megadoztataa_20200313.pdf?download=true
- Állami Számvevőszék (2020b): Az internetes kereskedelem bővülésének közpénzügyi szempontjai https://www.asz.hu/storage/files/files/elemlzesek/2020/az_internetes_kereskedelem_bovulesenek_kozpenzugyi_szemponjtjai_20200508.pdf?download=true
- Állami Számvevőszék (2020c): A költségvetés fenntarthatósági célú elemzése, 2020. október, T/497, https://www.asz.hu/storage/files/files/elemlzesek/2020/koltsagvetes_fenntarthatosag20201002.pdf?download=true (letöltés: 2020. október 13.)
- AzÜzlet.hu (2020): Búcsú a számlatömböktől – Izer Norbert: új korszak jön januártól, 2020. szeptember 7. <https://azuzlet.hu/izer-norbert-nem-lesz-szukseg-a-szamlatombre-januartol/> (letöltés: 2020. október 13.)
- Baksay Gergely – Szőke Katalin (2020): Az online pénztárgépek bevezetése és eredményei, <https://www.mnb.hu/letoltes/baksay-gergely-szoke-katalin-az-online-penztagpek-bevezetese-es-eredmenyei.pdf> (letöltés: 2020 szeptember 28.)
- Balázi László – Divényi János Károly – Kézdí Gábor – Mátyás László (2014): A közgazdasági adatforradalom és a panelökonometria, *Közgazdasági Szemle*, LXI. évf., 2014. november, 1319-1340. oldal, <https://core.ac.uk/download/pdf/42929324.pdf> (letöltés: 2020. október 13.)
- Cseh Köztársaság Kormánya (2016): A Cseh Köztársaság nemzeti reform programja 2016 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-semester-national-plan_czech_2016_en.pdf
- Deloitte (2020): Update on implementation of VAT changes <https://www.taxathand.com/article/12780/Czech-Republic/2020/Update-on-implementation-of-VAT-changes>
- Domokos László (2019): Újabb adócsökkenéssel fehéredhet tovább a magyar gazdaság (<https://www.magyarhirlap.hu/gazdasag/20190711-ujabb-a-docsokkenessel-feheredhet-tovabb-a-magyar-gazdasag>) letöltve: 2019.10.13.
- Domokos László (2020): a korrupciót is meg kell előzni! <https://www.aszhirportal.hu/hirek/domokos-laszlo-a-korrupciot-is-meg-kell-elozni> (letöltés: 2021. 01. 03.)

Domokos László – Baksa Anikó – Szappanos Júlia (2019): Az Állami Számvevőszék ellenőrzési és egyéb tapasztalatai az áfa adónem területén,” in *Harminckét lap, amely megrengette a világot: Százéves a hozzáadottérték-adó rendszere*, 2019, pp. 151–168.

Európai Bizottság (2019a): VAT rates applied 38nt he Member states of the European Union (https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf)

Európai Bizottság (2019b): European Commission, Directorate General, Taxation and Customs Union, Direct taxation, Tax Coordination Economic Analysis and Evaluation, Company Taxation Initiatives, Brussels, TAXUD/D1/(2019) taxud.d.1(2019); in: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/tax-good-governance/platform-tax-good-governance_en

Európai Bizottság (2019c): Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on the common system of a digital services tax on revenues resulting from the provision of certain digital services; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0148&from=EN>

Európai Bizottság (2020a): Study and reports ont he VAT Gap int he EU-28 Member States, 2020 Final Report – Case – Center for Social and Economic Research (Project leader) Economisti Associati (Consrrium Leader), 2020. szeptember https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-gap-full-report-2020_en.pdf (letöltés: 2020. október 5.)

Európai Bizottság (2020b): 2020. évi országjelentés – Magyarország, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-country-report-hungary_hu.pdf (letöltés: 2020. október 12.)

Gazdasági Versenyhivatal (2019): Jelentés a bankkártya-elfogadás piacán lefolytatott ágazati vizgálatról, GVH, 2019. https://gvh.hu/data/cms1040949/Bankkartya_agazati_jelentes_2019_07_18.pdf (letöltés: 2020. november 6.)

IPOSZ (2020): Izer Norber: Beküldték a százmilliomodik online számlát, <http://www.iposz.hu/aktualis-hireink/izer-norbert-bekuldték-a-szazmilliomodik-online-szamlat> (letöltés: 2020. október 13.)

Izer Norbert (2019a): Az adócsökkentéseknek köszönhetően Magyarország harminc helyet lépett előre a Világbank adózást értékelő listáján., 2019. november 26. <https://2015-2019.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/a-dougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/az-adocsokkentesekek-koszonhetoen-magyarorszag-harminc-helyezest-lepett-elore-a-vilagbank-adozast-ertekelo-listajan> (letöltés: 2020. november 19.)

Izer Norbert (2019b): Korszakváltás az adóegyszerűsítésben és a gazdaságfehérítésben, 2019. december 3. <https://2015-2019.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/hirek/izer-norbert-korszakvaltas-az-adoegyszerusitesben-es-a-gazdasagfeheritesben> (letöltés: 2020. november 19.)

Izer Norbert (2019c): Az adócsökkentés legbiztosabb fedezete a gazdaság fehérítése, 2019. november 6. <https://2015-2019.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/a-dougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/az-adocsokkentés-legbiztosabb-fedezete-a-gazdasag-feheritese> (letöltés: 2020. november 19.)

Izer Norbert (2019d): Öt éves a költségvetésnek már több százmilliárd forintot hozó online pénztárgép, 2019. szeptember 1. <https://2015-2019.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/a-dougyekert-felelos-allamtitkarsag/hirek/ot-eves-a-koltsvegvesnek-mar-tobb-szazmilliard-forintot-hoz-online-penztagep> (letöltés: 2020. november 19.)

Izer Norbert (2020): A digitalizáció motivációi és irányai az adóigazgatásban, „Digitalizáció hatásai a könyvvizgálatra” Könyvvizsgálói Konferencián elhangzott előadás leirata, 2020. szeptember 3. https://mkvk.hu/hu/kamarai/esemenyek/okk2020/okk2020_program/digitalizacio-motivacioi-es-iranyai-az-adoigazgatásban-izer (letöltés: 2020. október 8.)

Jogi Fórum (2011): Október 20-ig igényelhető az Európai Bíróság ítélete alapján a visszajáró áfa, 2011.10.19. <https://www.jogiforum.hu/hirek/26422> (letöltés: 2020. október 1.)

Kovács Ferenc (2019): Digitalizáció hatása a NAV ügyfél és a NAV adótanácsadó kapcsolatára, <https://5percado.hu/digitalizacio-hatas-a-nav-uyfjel-es-a-dotanacsado-kapcsolata-ra/> (letöltés: 2020. október 8.)

Lovics Gábor – Szőke Katalin – Tóth G. Csaba – Ván Bálint (2019a): Megugrott a kis cégek bejelentett forgalma az online pénztárgépektől, 2019. MNB <https://www.mnb.hu/letoltes/megugrott-a-kis-cegek-bejelentett-forgalma-az-online-penztargepektol.pdf> (letöltés: 2020. október 6.)

Lovics Gábor – Szőke Katalin – Tóth G. Csaba – Ván Bálint (2019b): The effect of the introduction of online cash registers on reposted, MNB, 2019. december, <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-op-137-final-1.pdf> (letöltés: 2020. szeptember 29.)

Magyar Közúti Fuvarozók Egyesülete (2017): Lengyelország bevezette a SENT nevű rendszert, a magyar EKAER mintájára <https://www.mkfe.hu/hu/mediamenu/hirek/aktualis-hrek/148-kulfoldi-hrek/8173-lengyelorsz%C3%A1g-bevezeti-a-sent-nev%C5%B1-rendszert-a-magyar-ekaer-mint%C3%A1j%C3%A1ra.html> (letöltés: 2021. január 20.)

Magyar Nemzeti Bank (2018a): Növekedési jelentés 2018, MNB, 2018 november <https://www.mnb.hu/letoltes/novekedesi-jelentes-2018-digitalis.pdf> (letöltés: 2020. október 8.)

Magyar Nemzeti Bank (2019a): Költségvetési jelentés – Féléves elemzés az államháztartási folyamatokról, 2019 szeptember, <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/koltsegvetesi-jelentes/koltsegvetesi-jelentes-jelentesek/koltsegvetesi-jelentes-feleves-elemzes-az-allamhaztartasi-folyamatokrol-2019-szeptember> (letöltés: 2020. október 15.)

Magyar Nemzeti Bank (2019b): Tájékoztató – Folytatódott a fizetési kártyás forgalom dinamikus bővülése, amelyet egyre inkább az online vásárlások hajtanak, MNB, 2019, december 16. <https://www.mnb.hu/letoltes/penzforgalmi-tablakeszlet-tajekoztato-20191216.pdf> (letöltés: 2020. november 6.)

Magyar Nemzeti Bank (2019c): Megugrott a kis cégek bejelentett forgalma az online pénztárgépektől <https://www.mnb.hu/letoltes/megugrott-a-kis-cegek-bejelentett-forgalma-az-online-penztargepektol.pdf>

Magyar Nemzeti Bank (2020a): A nemzetgazdaság negyedéves pénzügyi számlái – Pénzügyi eszközök és kötelezettségek állománya, MNB, 2020 <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/xii-a-nemzetgazdasag-penzugyi-szamlai-penzugyi-eszkozok-es-koteleztsegek-allomanyai-es-tranzakcioi/teljes-koru-minden-szektorra-vonatkoz-o-penzugyi-szamlak/idosoros-tablak-szektoronkent-scv-k-nelkul> (letöltés: 2020. november 6.)

Magyar Nemzeti Bank (2020b): Pénzforgalmi táblakészlet, <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/xiv-penzforgalmi-adatok/penzforgalmi-tablakeszlet> (letöltés: 2020. november 6.)

Magyarország Kormánya (2014): Magyarország konvergencia programja 2014-2017. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/cp2014_hungary_hu_0.pdf

Magyarország Kormánya (2015): Magyarország konvergencia programja 2015-2018. http://kfib.hu/uploads/KP2015_0430.pdf

Magyarország Kormánya (2016): Magyarország konvergencia programja 2016-2020. https://www.kormany.hu/download/a/d4/b0000/cp2016_hungary_hu.pdf

Magyarország Kormánya (2017): Magyarország konvergencia programja 2017-2021. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-convergence-programme-hungary-hu_2.pdf

Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD (2019): Forum on tax administration, Implementing online cash registers: benefits, considerations and guidance
<http://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/publications-and-products/implementing-online-cash-registers-benefits-considerations-and-guidance.pdf>

Pénzügyminisztérium (2019): Makrogazdasági és költségvetési előrejelzés (2019-2023)
[https://www.kormany.hu/download/b/7e/b1000/Makrogazdasági és költségvetési előrejelzés \(2019-2013\).pdf](https://www.kormany.hu/download/b/7e/b1000/Makrogazdasagi_és_költségvetési_előrejelzés_(2019-2013).pdf) (letöltés: 2020. október 6.)

Portfolio (2020): Félelmetes rendszert épít a NAV a háttérben – Minden folyamatra rálátnak majd, 2020. szeptember 8., <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20200908/felelmetes-rendszert-epit-a-nav-a-hatterben-minden-folyamatra-ralatnak-majd-447476> (letöltés: 2021. január 18.)

Ritzlné Kazimir Ildikó – Máténé Bella Klaudia (2020): gazdasági és a szabályozási környezet változásának hatása az áfaelkerülés 2006 és 2016 közötti alakulására Magyarországon, Statisztikai Szemle 98. évfolyam 2. szám http://www.ksh.hu/statszemle_archive/all/2020/2020_02/2020_02_107.pdf (letöltés: 2020. október 12.)

Szilovics Csaba (2019): Az adócsalás elleni küzdelem új eszközeiről, Büntetőjogi Szemle, 2019/1. szám https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/lapszam/BJSZ_201901_102-107_SzilovicsCsaba.pdf (letöltés: 2020. október 12.)

Tóth G. Csaba: A dinamikus áfanövekedés lehetséges magyarázatai, MNB, kiadványok, szakmai cikkek, 2019. január 11. <https://www.mnb.hu/kiadvanyok/szakmai-cikkek/további-szakmai-cikkek/toth-g-csaba-a-dinamikus-afanovekedes-lehetseges-magyarázatai> (letöltés: 2020. szeptember 29.)

Tóth G. Csaba – Virovác Gábor (2013): Nyertesek és vesztesek – A magyar egykulcsos adóreform vizsgálata mikroszimulációs módszerrel Pénzügyi Szemle 2013/4 (p.385-400)

Varga Zoltán (2020): A digitalizáció hatása a magyar adóeljárásokra, az EKÁER bemutatása, Miskolci Jogi Szemle 15. évfolyam (2020) 1. különszám 337-346. oldal

Világbank (2020): Time to prepare and pay taxes (hours), The World Bank, 2020, <https://data.worldbank.org/indicator/IC.TAX.DURS?view=map> (letöltés: 2020. november 4.)

Világgazdaság (2019): A digitalizáció nagy segítség a feketézőkkel szembeni küzdelemben, 2019.09.01 <https://www.vg.hu/gazdasag/adzas/a-digitalizacio-nagy-segitség-a-feketezokkel-szembeni-kuzdelemben-1720003/> (letöltés: 2020. október 13.)

WB-PWC (2019): Paying taxes 2020, Pricewaterhouse Coopers és Világban-csoport https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2019-report_web-version.pdf (letöltés: 2020. október 12.)

JOGSZABÁLYOK ÉS KÖZJOGI SZABÁLYOZÓ ESZKÖZÖK JEGYZÉKE

2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről
2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
2008. évi LXXVIII. törvény A Magyar Köztársaság 2007. évi költségvetésének végrehajtásáról
2009. évi CXXIX. törvény A Magyar Köztársaság 2008. évi költségvetéséről szóló törvény végrehajtásáról
2010. évi. XCVIII. törvény A Magyar Köztársaság 2009. évi költségvetésének végrehajtásáról
- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
2011. évi LXVI. törvény az Állami Számvevőszékről
2011. évi CXXXIII. törvény A Magyar Köztársaság 2010. évi költségvetésének végrehajtásáról
2012. évi CLV. törvény A Magyar Köztársaság 2011. évi költségvetéséről szóló 2010. évi CLXIX törvény végrehajtásáról
2013. évi CXCI. törvény A Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény végrehajtásáról
2014. évi LXII. törvény A Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről szóló 2012. évi CCIV. törvény végrehajtásáról
2014. évi C. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről
2015. évi C. törvény Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről
2015. évi CLXIV. törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény módosításáról
2015. évi CLXXII. törvény a Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről szóló 2013. évi CCXXX. törvény végrehajtásáról
2016. évi LXXVI. törvény a Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény módosításáról
2016. évi XC. törvény Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről
2016. évi CXXII. törvény a Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről szóló 2014. évi C. törvény végrehajtásáról
2017. évi LXXXVI. törvény a Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC törvény módosításáról
2017. évi C. törvény Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről
2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről
2017. évi CLXX. törvény a Magyarország 2016. évi központi költségvetéséről szóló 2015. évi C. törvény végrehajtásáról
2018. évi LXXXIV. törvény a Magyarország 2017. évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC. törvény végrehajtásáról
2019. évi LXXIX. törvény a Magyarország 2018. évi központi költségvetéséről szóló 2017. évi C. törvény végrehajtásáról
- 5/2015. (II. 27.) NGM rendelet az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer működéséről
- 48/2013. (XI. 15.) NGM rendelet a pénztárgépek műszaki követelményeiről, a nyugtakibocsátásra szolgáló pénztárgépek forgalmazásáról, használatáról és szervizeléséről, valamint a pénztárgéppel rögzített adatok adóhatóság felé történő szolgáltatásáról
- 51/2014. (XII. 31.) NGM rendelet az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer működésével összefüggésben a kockázatos termékek meghatározásáról

1059/2013. (II. 13.) Korm. határozat a Nemzeti Adó- és Vámhivatallal online adatkapcsolatra képes pénztárgépek bevezetésének ütemezéséről

36/2016. (IX. 27.) NGM rendelet az online pénztárgép használatára és a forgalmazási engedély módosítására vonatkozó határidők változásáról

1629/2014. (XI. 6.) Korm. határozat az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer bevezetésével összefüggő jogalkotási és egyes fejlesztési feladatokról

5/2015. (II. 27.) NGM rendelet az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer működéséről

1706/2016. (XII. 5.) Korm. határozat az Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer szükséges továbbfejlesztéséhez és külső üzemeltetés támogatásának biztosításához kapcsolódó feladatok meghatározásáról

A TANÁCS 1777/2005/EK RENDELETE a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló 77/388/EGK irányelv végrehajtási intézkedéseinek megállapításáról (2005. október 17.)

A TANÁCS 904/2010/EU RENDELETE a hozzáadottérték-adó területén történő közigazgatási együttműködésről és csalás elleni küzdelemről (2010. október 7.)

A TANÁCS 2017/2454 rendelete a hozzáadottérték-adó területén történő közigazgatási együttműködésről és csalás elleni küzdelemről szóló 904/2010/EU rendelet módosításáról (2017. december 5.)

A TANÁCS 282/2011/EU VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló 2006/112/EK irányelv végrehajtási intézkedéseinek megállapításáról (2011. március 15.)

A TANÁCS (EU) 2017/2459 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló 2006/112/EK irányelv végrehajtási intézkedéseinek megállapításáról szóló 282/2011/EU végrehajtási rendelet módosításáról (2017. december 5.)

A TANÁCS 2006/112/EK IRÁNYELVE a közös hozzáadottértékadó-rendszerről (2006. november 28.)

A Tanács 2009/132/EK irányelve a 2006/112/EK irányelv 143. cikke b) és c) pontja hatályának meghatározásáról bizonyos termékek végleges behozatalára kivetett hozzáadottérték-adó alóli mentességek tekintetében

A TANÁCS 2016/1164 IRÁNYELVE a belső piac működését közvetlenül érintő adókikerülési gyakorlatok elleni szabályok megállapításáról (2016. július 12.)

A TANÁCS (EU) 2017/2455 IRÁNYELVE a 2006/112/EK irányelvnek és a 2009/132/EK irányelvnek a szolgáltatásnyújtásra és a termékek távértékesítésére vonatkozó bizonyos hozzáadottértékadó-kötelezettségek tekintetében történő módosításáról (2017. december 5.)

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

áfa	Általános forgalmi adó
Áfa tv.	2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
ÁSZ	Állami Számvevőszék
B2B	business-to-business
B2C	business-to-consumer
COVID-járvány	COVID-19 világjárvány, a SARS-CoV-2 vírus által okozott járványos megbetegedés
EKÁER	Elektronikus Közúti Áruforgalom Ellenőrző Rendszer
ESL	Extend Shelf Life technológia alkalmazása, ami gyakorlatilag a pasztőrözés és az ultrapasztőrözés közti szintű hőkezelést jelent.
EU	Európai Unió
GDP	gross domestic product
héta	hozzáadott érték adó
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
MNB	Magyar Nemzeti Bank
MOSS	Mini One Stop Shop
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NÉBIH	Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal
NGM	Nemzetgazdasági Minisztérium
OSS	One Stop Shop
PM	Pénzügyminisztérium
POS	point of sale
szja	személyi jövedelemaadó
UHT	Ultramagas hőmérsékleten történő hőkezelést, ultrapasztőrözés
2009/132/EK irányelv	A Tanács 2009/132/EK irányelve a 2006/112/EK irányelv 143. cikke b) és c) pontja hatályának meghatározásáról bizonyos termékek végleges behozatalára kivetett hozzáadottérték-adó alóli mentességek tekintetében

FOGALOMTÁR

Áfarés	<p>A rejtett gazdaság becslésének egyik eszköze az áfarés számítása, ami a potenciálisan beszedhető és a ténylegesen beszedett áfabevétel különbsége.</p> <p>Az adórés a tényleges adóbevétel és az elméletileg beszedhető adóbevétel becsült összege közötti különbség, amivel az illegális áfacsalások mértékét kívánják megbecsülni. Az elméletileg beszedhető adóbevételt úgy számolják, hogy az egyes elméleti adóalapokat (pl. háztartások fogyasztása, közösségi fogyasztás, beruházás) megszorozzák a termékszerkezettel súlyozott átlagos adókulccsal. (Forrás: Babos, Kicsák, 2016, Matolcsy, Palotay, 2018)</p> <p>A törvényesen járó, tehát ideális körülmények között beszedhet és a ténylegesen befizetett adó közti különbség, melyet a nyugati szakzsargon „tax gap”-nek nevez. (Dr. Vágyi Ferenc, 2005.)</p>
Általános forgalmi adó (áfa)	<p>Olyan többfázisú nettó forgalmi adó, amelyet a vállalkozások a termelés és a forgalmazás minden szakaszában kötelesek fizetni a hozzáadott érték után, de az adó terhét a termék, a szolgáltatás végső felhasználója viseli. Jellemzői: általános, a forgalomhoz kapcsolódik, többfázisú, nem halmozódik, szervezet semleges, verseny semleges, közvetett adó.</p>
Árutonna-kilométer	<p>Az áruszállítási teljesítmény természetes mértékegysége. Egy árutonna-kilométer egy tonna tömegű áru egy kilométer távolságra való elszállítását jelenti. (Forrás: KSH)</p>
B2B (business-to-business) tranzakció	<p>a digitális gazdaság szempontjából az olyan tranzakciókat jelenti, melyek során egy vállalkozás termékeket vagy szolgáltatásokat értékesít egy másik vállalkozásnak. Az e-kereskedelmi tranzakciók túlnyomó többsége ilyen tranzakciókból áll, ilyenek lehetnek a hagyományos ügyletek online verziói, pl.: a nagykereskedő online vásárol árut, a logisztikai szolgáltatások, az e-kereskedelem támogató funkciói, pl.: internetes biztonság, weboldal üzemeltetés, stb. (OECD, 2015.)</p>
B2C (business-to-consumer) tranzakció	<p>a digitális gazdaság szempontjából az olyan tranzakciókat jelenti, melyek során egy vállalkozás termékeket vagy szolgáltatásokat értékesít egy fogyasztónak. Az e-kereskedelmi tranzakciók legkorábbi formája, ilyenek lehetnek a hagyományos ügyletek online verziói, pl.: a nagykereskedő online vásárol árut, a logisztikai szolgáltatások, az e-kereskedelem támogató funkciói, pl.: internetes biztonság, weboldal üzemeltetés, stb. (OECD, 2015.)</p>
Bruttó felhalmozás	<p>A bruttó állóeszköz-felhalmozás és a készletváltozás összege. (KSH Bruttó hazai termék (GDP) módszertan)</p>
Bruttó hazai termék (GDP)	<p>Termelési oldalról számítva egyenlő az ágazatok vagy szektorok által előállított, alapáron értékelt bruttó hozzáadott értékek (azaz a kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbségeinek) és az ágazatokra vagy szektorokra fel nem osztható termékadók és –támogatások egyenlegének összegével. E meghatározás jelen formájában 1995 évtől kezdődően érvényes. (KSH Bruttó hazai termék (GDP) módszertan)</p>
COVID-járvány	<p>A SARS-CoV2 vírus által a COVID-19 (vírusos légúti, légzőszervi megbetegedés) elnevezésű betegséget okozó járvány.</p>

E-kereskedelem	Elektronikus kereskedelmi szolgáltatás: „olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amelynek célja valamely birtokba vehető forgalomképes ingó dolog – ideértve a pénzt és az értékpapírt, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőket -, szolgáltatás, ingatlan, vagyoni értékű jog (a továbbiakban együtt: áru) üzletszerű értékesítése, beszerzése, cseréje vagy más módon történő igénybevétele.” (2001. évi CVIII. törvény)
Fordított adózás	A fordított adózásra vonatkozó szabályok értelmében az ügylethez kapcsolódó adó megállapítására és elszámolására nem az ügyletet teljesítő adóalany, hanem annak megrendelője (vagyis a vevő vagy a szolgáltatást igénybe vevő adóalany) kötelezett. Az Áfa tv. 142. § (1) bekezdése alá tartozó fordított adózású ügyletek esetén a termék értékesítője, szolgáltatás nyújtója olyan számlát bocsát ki, amelyben áthárított adó, illetőleg az Áfa tv. 83. §-ában meghatározott (az adót is tartalmazó ellenérték adótartalmának megállapítására szolgáló) százalékkérték nem szerepel. A számlán – az Áfa tv. 169. § n) pontja szerint – a „fordított adózás” kifejezés szerepel.
Gazdasági növekedés	A gazdaságban termelt termékek és szolgáltatások inflációval korrigált piaci értékének növekedése egy bizonyos időszak alatt, melyet a bruttó hazai termék százalékos emelkedésében szokás mérni.
Háztartások végső fogyasztásai kiadásai	Azok a fogyasztási kiadások, beleértve az imputált kiadásokat is, amelyeket termékek és szolgáltatások fogyasztására fordítanak. (KSH Bruttó hazai termék (GDP) módszertan)
Háztartások fogyasztása	A fogyasztási kiadásokon kívül tartalmazza a természetbeni társadalmi juttatásból származó fogyasztást is. (KSH Bruttó hazai termék (GDP) módszertan)
Hozzáadott érték	A kibocsátott termelési és az anyagi ráfordítások különbsége.
HU-GO rendszer	A HU-GO rendszer az útdíj-köteles tehergépjárművek mozgását ellenőrzi a közút hálózatra telepített kamera rendszer segítségével. 2013 óta működik, s a szerzett információkról adatbázist állít elő. (Szilovics, 2019)
Jövedelmi típusú adók	A jövedelmi típusú adók közé sorolható a személyi jövedelemadó, illetve a társasági adó. A személyi jövedelemadót a magánszemélyek fizetik a jövedelmük után. A társasági adót a társaságok fizetik a nyereségük után.
Közösségi fogyasztás	Azon termékek és szolgáltatások értéke, amelyek a társadalom közös szükségleteinek kielégítését szolgálják, és amelyeket a központi vagy helyi (önkormányzati) költségvetés finanszíroz. A közösségi fogyasztás főbb tételei: közigazgatás, védelem, tudományos kutatás, közvilágítás, közutak fenntartása, ár- és belvízkár-elhárítása, parkfenntartás, köztisztasági szolgáltatás, földtani kutatás.
Közvetlen (direkt) adó	azok a befizetések, amelyek valamely gazdasági tevékenységhez, annak pénzügyi eredményéhez vagy a lakossági jövedelmekhez kapcsolódnak, pl.: társasági adó (Sztanó I – Kiss T, 2013.)
Közvetett (indirekt) adó	termékekhez, szolgáltatásokhoz kapcsolódnak; az áruk árát és a szolgáltatások díját terhelik meg; azok forgalmát, fogyasztását terhelik, s ily módon csak „közvetve” hárulnak a személyekre, pl.: általános forgalmi adó (Sztanó I – Kiss T, 2013.)

MOSS	<p>A szűkített egyablakos áfa ügyintézési rendszer olyan fakultatív rendszer, amely lehetővé teszi, hogy a regisztrált vállalkozás – a normál esetben több uniós országban is benyújtandó – áfabevallását egyetlen EU-országban nyújtsa be.</p>
Pénzforgalmi szolgáltatók	<p>az jogi személy, aki vagy amely számára engedélyezett a 2015/2366/EK irányelv mellékletében felsorolt pénzforgalmi szolgáltatások nyújtása, illetve akit vagy amelyet a 2009/110/EK irányelv 1. cikkének (1) bekezdésével összhangban elektronikuspénz-kibocsátónak ismertek el. A pénzforgalmi szolgáltató lehet kibocsátó, kártyaelfogadó vagy mindkettő. (Forrás: GVH, 2019)</p>
POS terminál	<p>Point of Sale-Terminals, az üzletekben és egyéb elárúsító helyeken felszerelt kártyaleolvasó eszközök, amelyek lehetővé teszik az ügyfelek számára a készpénz nélküli kártyás fizetési módot. Egy elektronikus eszköz, amelyet a fizetési kártyák kereskedői helyszíneken történő elfogadására használnak, lehetővé teszi a fizetési műveletek engedélyeztetését és lebonyolítását. (Forrás: GVH, 2019.)</p>
Panelökonometria	<p>Általános értelemben minden olyan adatbázis paneladatbázis, amelyben a megfigyelések többdimenziós struktúrába rendezhetők. A hagyományosan leggyakrabban elemzett paneladatbázisban egyedek egy adott halmazát figyeljük meg rögzített időpontokban egy adott időn át. Megfigyeléseink tehát egy adott egyed valamilyen tulajdonságaiból és ezek változásaiból állnak. Az ilyen szerkezetű adatbázisokra épülő és – ami igazán fontos – az ebből a szerkezetből adódó lehetőségek kihasználásával foglalkozó ökonometriai módszereket nevezzük panelökonometriának. (Forrás: Balázsi és társai, 2014)</p>
Szürkefoglalkoztatás	<p>A munkavállalót jogszerűen alkalmazzák, de fizetésének egy részét feketén kapja vagy a munkavállaló színlelt vállalkozási szerződéssel végez munkát annak érdekében, hogy a munkajövedelmét alacsonyabb adóterhelés alá eső tőkejövedelemként tudja kimutatni.</p>
Végő fogyasztás	<p>A rejtett gazdaság becslésének egyik eszköze az áfarés számítása, ami a potenciálisan beszédhető és a ténylegesen beszédett áfabevétel különbsége.</p> <p>Azoknak a termékeknek és szolgáltatásoknak az értéke, amelyek a háztartások vagy a társadalom végső szükségleteinek kielégítését szolgálják. (KSH Bruttó hazai termék (GDP) módszertan)</p>

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54

TEL: +36 1 484 9100

email: szamvevoszek@asz.hu

web: www.asz.hu | www.aszportal.hu